

**РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН
СОВЕТ КУЗЯКИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
АКТАНЫШСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА**

423734, село Кузякино,
ул. Советская, дом 28,
Тел. 3-44-48

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АКТАНЫШ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
КҮЖӘКӘ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

423734, Күжәкә авылы,
Совет ур., 28 нче йорт. Тел.3-44-48

РЕШЕНИЕ
«15» АПРЕЛЬ 2022 ел

КАРАР
№ 4

**Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Күжәкә авыл
жирлеге территориясендә төзекләндерү, чисталык һәм тәртип кагыйдәләрен
раслау турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясы нигезендә, Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Күжәкә авыл жирлеге территориясендә төзекләндерү объектларын чиста һәм тәртиптә тотуга карата бердәм таләпләр билгеләү, төзекләндерү проекты буенча «Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Күжәкә авыл жирлеге территориясендә төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, чисталыкны һәм тәртипне саклау турында» карар проекты буенча ачык тыңлау нәтижәләре нигезендә, Татарстан Республикасы Күжәкә авыл жирлеге Советы

КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Күжәкә авыл жирлеге территориясендә төзекләндерү, чисталык һәм тәртип кагыйдәләрен үтәү кагыйдәләрен яңа редакциядә, өлеге карарга 1 нче кушымта нигезендә расларга.

2. « Күжәкә авыл жирлегенең төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» Этәс авыл жирлеге Советының 2017 елның 27 ноябрәндәге 31 номерлы карарын үз көчен югалткан дип санарга.

3. Өлеге карарны Күжәкә авыл жирлегенең мәгълүмат стендында, Актаныш муниципаль районының рәсми сайтында: <http://aktanysh.tatarstan.ru> бастырып чыгарырга.

4. Өлеге карар рәсми басылып чыккан көннән үз көченә керә.

5. Өлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз жаваплылыгымда калдырам.

Авыл жирлеге Башлыгы

И.Н.Мусин

Күжәкә авыл
жирлеге Советы
караарына
29.04.2022 ел,
№ _____
1 нче кушымта

**Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Күжәкә авыл
жирлеге территориясендә төзекләнדרү, чисталык һәм тәртип кагыйдәләрен
үтәү кагыйдәләре**

I. Гомуми нигезләмәләр

1. Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Күжәкә авыл
жирлеге территориясендә төзекләнדרү, чисталык һәм тәртипне саклау
кагыйдәләре (алга таба - Кагыйдә) «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне
оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 N 131-ФЗ Федераль законны
үтәп, әйләнә-тирә мохитне саклау турындагы федераль кануннар, халыкның
санитар-эпидемиологик иминлеге, Россия Федерациясенең, Татарстан
Республикасының башка норматив хокукый актлары һәм муниципаль норматив
хокукый актлар нигезендә эшләнгән.

2. Әлеге кагыйдәләр, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, барлык
физик һәм юридик затлар өчен мәжбүри.

3. Әлеге кагыйдәләр Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы
Күжәкә авыл жирлегенең бөтен территориясендә (алга таба - авыл жирлеге) эшли
һәм түбәндәге таләпләрне билгели:

1) биналарны (торак йортларны да кертеп), алар урнашкан корылмаларны
һәм жир кишәрлекләрен тоту буенча тиешле биналарның һәм корылмаларның
тышкы күренешенә;

2) төзекләнדרү эшләре исемлегенә һәм аларны үтәү ешлыгына;

3) биналар милекчеләренең (алардагы урыннар) һәм янәшәдәге
территорияләренә төзекләнדרүдә катнашу тәртибен билгеләүгә;

4) авыл жирлеге территориясен төзекләнדרүне оештыру (урамнарны
яктыртуны, территорияне яшелләндрүне, урамнар исемнәре һәм йортларның
номерлары булган күрсәткечләр урнаштыруны, кече архитектура формаларын
урнаштыру һәм карап тотуны да кертеп).

4. Территорияләренә төзекләндрү элементларын проектлау һәм урнаштыру
шәһәр төзелеше һәм жир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дәүләт
стандартлары, авыл жирлегенең генераль планы, жирдән файдалану һәм төзелеш
кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документациясе нигезендә
гамәлгә ашырыла.

5. Әлеге кагыйдәләр авыл жирлеге территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать
калдыкларын жыюны, алып китүне, транспортировкауны, утильләштерүне һәм
эшкәртүне оештыру буенча мөнәсәбәтләрне жайга салмый.

Төп төшенчәләр

6. Әлеге кагыйдәләренә гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге
төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен

билгелэнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендә һәм аларда урнашкан яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл өслеге һәм шуңа охшаш элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын - саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын, житештерү объектларын, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

архитектур яктырту - кичке вакытта сәнгати-тәэсирле визуаль мохит формалаштыру, әлеге кагыйдәләрдә каралган очракларда аерым урнашкан бинаны яисә корылманы, биналар комплексын, мәдәни мирас объектларын, тарихи биналарны, төзекләндерү элементларын, архитектура-ландшафт объектларын караңгылыктан һәм образлы интерпретацияләүдән ачыклау өчен кулланыла;

фасадның архитектур үзенчәлекләре - бинаның фасадның, шәһәр төзелеше мохитенең конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган аермалы характеристикалары (стиль һәм композицион бөтенлек, ритм, ярашлылык һәм пропорциональ булу, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансы);

фонсыз конструкцияләр - тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы, корылма аерым хәрәфләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;

территорияне төзекләндерү - әлеге кагыйдәләрдә гражданның яшәү шартларының уңайлылыгын тәэмин итүгә һәм арттыруга, авыл жирлеге территориясен һәм аның территориясендә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрен, жир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, территорияләрен карап тоту һәм аларның санитария һәм эстетик торышын яхшыртуга юнәлдерелгән чаралар комплексын гомуми ашыру эшчәнлегенә;

вертикаль яшелләндрерү - биналарның фасад өслекләрен һәм корылмаларны, шул исәптән балконнарны, галереяларны, терәк стеналарын һ.б. куллануны, аларда стационар һәм мобил яшел утыртмаларны урнаштыру өчен;

витрина - фасадның бер өлешен биләп торучы тоташ пыялалау рәвешендәге проем (тәрәзә, витраж);

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзә - авыл жирлегенең тышкы образын формалаштыра торган биналар һәм территорияләр фасадларының архитектура-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы - мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы, ул вакытта мәгълүмат кыры аңа юнәлтелгән утның еракта урнаштырылган чыганагы белән яктыртыла;

квартал эчендәге (жирле) юл - магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына таба транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгелэнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу - юлларның, тротуарның бөтен киңлегенә сыйфатлы асфальт түшәмәне торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газон үләннәре чәчелү, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон - махсус сайлап алынган үләннәр орлыклары чәчелә торган, ул утырту өчен фон, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенә мөһим элементлары булып тора, шулай ук табигый үлән капламы;

декоратив-монументаль сәнгать - ул төзекләндерү элементлары, шул исәптән массакүләм йөрү биналары һәм корылмалары, гомуми файдалану территорияләре өчен, декоратив-сәнгать бизәлешен кулланып махсус билгелэнгән кече архитектура формалары;

декоратив-сәнгати бизәлеш - монументаль яисә декоратив сыннар рәвешендәге декоратив-монументаль сәнгать элементлары, монументаль яисә

декоратив рәсем сәнгате, мозаика, орнамент, стрит-арт, инсталляция, барельеф һәм объектның сәнгатьлелеген һәм имиджын күтәрүгә йогынты ясый торган башка төрләр;

мәғлүматны тапшыруның динамик ысулы - мәғлүматны электрон чыганақлардан файдаланып тапшыру ысулы һәм мәғлүматны алмаштыруны күздә тоткан табло;

йорт биләмәсе - ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан җир кишәрлеге;

ишегалды корылмалары - җир кишәрлегендә урнашкан вакытлы ярдәмче корылмалар (базлар, сарайлар һ.б.);

бина - автоном рәвештә яшәргә, реконструкцияләнергә һәм эксплуатацияләнергә мөмкин булган бердәм күләм төзелеш системасын (төзелешкә бер рәхсәт нигезендә төзелгән) тәшкит итүче капитал төзелеш объекты;

биналар, массакүләм булу корылмалары - сәүдә объектлары, административ биналар, күп функцияле үзәкләр, җәмәгать туклануы предприятиеләре, тамашалы объектлар (мәдәни, спорт, театр, күңел ачу урыннары), аларның гомуми мәйданы 1500 кв.метрдан артып китә;

яшел утыртмалар - табиғый һәм ясалма агач-куаклык һәм үләнчел үсемлекләре җыелмасы (паркларны, урманнарны, махсус сакланылучы табиғат территорияләрен, бульварларны, скверларны, бакчаларны, газоннарны, чәчәклекләрне, шулай ук аерым торучы агачларны һәм куакларны да кертеп);

җир кишәрлеге - җир өслегенең характеристикалары булган, аны индивидуаль билгеле бер әйбер сыйфатында билгеләргә мөмкинлек бирә торган өлеше;

җир эшләре - авыл җирлегенең камилләштерелгән яисә грунт катламын бозуга яисә юлларның һәм тротуарларның камилләштерелгән катламын төзүгә бәйле эшләр;

инженерлык коммуникацияләре - инженерлык-техник тәэмин итү чөптөрләре: суүткөргеч, канализация, жылыту, торбаүткөргеч, электр тапшыру линияләре, элемент һәм авыл җирлеге территориясендә гамәлдә булган яки салына торган башка инженерлык корылмалары;

түбә яшелләндерү - аларда архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, чәчәк түтәлләре, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданнар һ.б.) төзү өчен биналарның түбәләрен һәм корылмаларны куллану;

яңгыр сулары канализациясе - өске, су сиптерү һәм дренаж суларын транспортировкалау өчен билгеләнгән технологик яктан үзара бәйле инженерлык корылмалары комплексы;

җемелдәүче яктылык - яктылык агымы характеристикаларын (төс, яктылык, һ.б.) алмаштыруны күздә тотат торган яктылык-светодинамик нәтижә;

тышкы яктырту - караңгы вакытта авыл җирлегенең магистральләрен, урамнарын, мәйданнарын, паркларын, скверларын, бульварларын, ишегалларын һәм җәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;

килеп туган төзелешнең тышкы архитектур йөзен бозу - авыл җирлегендә барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, урнаштыруга рәхсәт ителә торган һәм рәхсәт ителми торган тышкы мәғлүмат урнаштыру чараларының тибына һәм төренә карата таләпләрне, шул исәптән тышкы күренешкә яисә мондый конструкцияләрне урнаштыру урынына таләпләрне үтәмәү;

рәхсәтсез (санкцияләnmәгән) чүплек - үз белдеге белән каты көнкүреш, эре габаритлы, төзелеш калдыкларын, юридик яисә физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән башка чүп-чарны, 50 кв.м дан артык мәйданда һәм 30

куб метрдан артык күлөмдө ташлау;

стационар булмаган сәүдә объекты - ул сәүдә объекты (павильон һәм киоск), ул, күчмә корылмалардан тыш, жир кишәрлеге белән нык бәйлә булмаган вакытлы корылма яисә вакытлы конструкция булып тора;

яшелләндрерү - үсемлек компонентларын актив кулланып муниципаль берәмлек тирәлеген формалаштыруны тәэмин итә торган территорияне төзекләндрерү һәм ландшафт оешмасы элементы, шулай ук инженерлык әзерлегенә төрлө төрләре буенча эшләр үткәрүгә (вертикаль планлаштыру, терраслау, һ.б.) бәйлә комплекслы процесс һәм яшелләндререлгән территорияләргә төзекләндрерү: турыдан-туры агач утырту, шул исәптән эре үлчәмнәр, куаклыктар, үләнчел газлар, чәчәклекләр, альпинарийлар һәм рокарилар булдыру, махсуслаштырылган бакчалар төзү һ.б.лар төзү белән бәйлә комплекслы процесс;

гомуми файдаланудагы яшелләндререлгән территорияләр - гомуми файдаланудагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

чикләнгән файдаланудагы яшелләндререлгән территорияләр - предприятиеләрнең, оешмаларның, учреждениеләрнең, торак кварталларның яшелләндререлгән территорияләргә;

махсус билгеләнештәгә яшелләндререлгән территорияләр - санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндрерү, үсентеләр питомниклары;

махсус сакланылучы табигать территорияләргә - табигать комплекслары һәм аеруча табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм савыктыру өһәмиятенә ия булган, жирле үзидарә органнары карарлары тарафыннан тулысынча яисә өлешчә хужалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән жир, су өслегә һәм алар өстөндөгә һава киңлегә участкалары;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать транспорты пассажирларының көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган мәйданчык;

пыялаланган фасад - фасадның бөтен яссылыгын яисә аның шактый өлөшен алып тора торган тоташ пыяладан эшләнгән фасад;

яктыртуның ачык ысулы - яктылык чыганагының аны тарату өчен каршылыклары булмаган мөгълүмати конструкцияне яктырту ысулы;

биналар һәм корылмалар фасадларының колористик хәл итү паспорты, шул исәптән фасадларның некапиталь (фасадларның төслә хәл ителешә) - билгеләнгән тәртиптә расланган фасадларның (фасадларның элементларын да кертеп) тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган бердәм архитектура һәм төсләр чишелешен билгели торган документ;

жәяүлеләр өчен зоналар - халыкны ял итү һәм мәдәни-көнкүреш максатларында хәрәкәт итә торган авыл жирлегә территорияләргә участкалары, транзит хәрәкәт итү максатларында һәм билгелә бер характеристикаларга ия: урамнан тыш һәм жир өстә жәмәгать транспорты тукталышы булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренә, рекреацияләргә күп туплануы һ.б.лар, жәяүлеләр агымнарының суммар тыгызлыгы югары. Жәяүле зоналар эспландларда, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданнарының жәяүле өлөшләрәндә формалашырга мөмкин;

йорт алды территориясә - яшелләндрерү һәм төзекләндрерү элементлары булган күпфатирлы йорт урнашкан жир кишәрлеге, әлегә йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндрерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән жир кишәрлегендә урнашкан башка объектлар;

якын-тирә территория-бина, корылмалар, киртэләр, төзелеш мәйданы, сәүдә, реклама объектларына, бирелгән жир кишәрлеге чикләренә, шулай ук милектәге, файдаланудагы (биләгән) башка объектларга турыдан-туры якын һәм билгеләнгән тәртиптә карап тотылырга, җыештыру һәм төзекләндерү эшләрен башкарырга тиешле территория;

тышкы мәгълүмат чараларын (паспортны) урнаштыру проекты - Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Башкарма комитетының муниципаль хокукый акты белән расланган, төзекләндерү элементының тышкы күренешен һәм төгәл урнашу урынын, ә атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләрне үз эченә алган билгеләнгән рәвештәге документ;

территорияне санитар чистарту - аерым территориядән җыю, каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны алып китү һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

яктылык тартмасы-тышкы мәгълүмат чарасын ясау ысулы, анда конструкция бердәм күләмдә яки эчке яктырткычлы берничә күләмле элементтан гыйбарәт;

махсуслаштырылган оешмалар - муниципаль контрактлар нигезендә авыл җирлеге территориясен төзекләндерү өлкәсендәге эшчәнлекнең махсус төрләрен гәмәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый рәвештәге юридик затлар;

территорияләрне карап тоту - жир кишәрлегендә урнашкан биналарны, корылмаларны, кече архитектура формаларын, коймаларны, төзелеш мәйданчыкларын, яшел утыртмаларны, жир асты инженерлык коммуникацияләрен һәм аларның конструктив элементларын, транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм фасадларын карап тотуга бәйле чаралар комплексы;

жирле әһәмияттәге юлларны карап тоту - юлларның, юл корылмаларының, юлларны комплексы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышын тәэмин итә торган эшләр комплексы;

Тышкы мәгълүматны (вывеска) урнаштыру чарасы - оешма урнашкан урында һәм (яисә) турыдан-туры товарны реализацияләү урынында урнашкан һәм (яисә) турыдан-туры товарны гәмәлгә ашыру, биналарны һәм корылмаларны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында хезмәтләр күрсәтү урынында билгеләнгән мәгълүмати конструкция булган территорияне төзекләндерү элементы, шул исәптән, «Кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль закон нигезендә мәжбүри булган мәгълүматны кулланучыларга җиткерү өчен, ә атап әйткәндә, оешманың фирма атамасы (исеме), аның урнашкан урыны (адресы) һәм аның эш режимы турындагы мәгълүматны, шулай ук законны урнаштыру мәжбүрилегенә урнаштырылган яки эш әйләнеше гадәте аркасында урнашкан яки реклама белән бәйле максатларны эзәрлекләми «Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы» һәм «тышкы мәгълүмат чарасы» төшенчәсе тиңдәш;

суперграфика - фасадларның архитектур-сәнгати бизәлеше алымнарының берсе (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика);

тактиль өслек - өске катлам фактурасының сизелерлек үзгәреше булган өслек;

территорияләрне җыештыру - җитештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны махсус билгеләнгән урыннарда җыюга, алып китүгә бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чаралар;

Күрсәткечләр: - урамнарның, йортларның, подъездларның һәм фатирларның исемнәре, янгын гидранты, грунт геодезик билгеләре, магистраль һәм су үткәрү чөлтәре коелары камералары, канализация, жир асты газүткәргече корылмалары, полигонометрик билге, бина фасадына урнаштырыла торган инвалидлар өчен объектның үтемле булуы күрсәткечләре;

- жирлек турында, туризм өлкәсендәге объектларның, мәгариф объектларының, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләрнең урыны турында гомумиләштерелгән мәгълүматны үз эченә алган күрсәткечләр;

вәкаләтле органнар - ТР ММР башкарма комитетының авыл жирлеге территориясен оештыруны, координацияләүне һәм тәзекләндерүне үз компетенциясе чикләрендә гамәлгә ашыручы функциональ һәм территориаль органнары;

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады күз күреме иң зур зонага ия, кагыйдә буларак, магистраль һәм / яки башка әһәмияткә ия урамнарны кабул итүгә юнәлдерелгән;

фон конструкцияләре - хәрәфләр, билгеләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы;

фриз - фасадның декоратив әйләнә торган элементы яки горизонталь полоса рәвешендәге козырек;

фронтон - бина фасадының йомгаклау өлеше;

тәзекләндерү элементлары - декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналарның, корылмаларның фасадлары, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары һәм территорияне тәзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган күрсәткечләр.

II. Территорияләргә тәзекләндерү, карап тоту һәм җыештыруны оештыруга гомуми таләпләр

7. Авыл жирлегенең бөтен территориясә һәм анда урнашкан барлык биналар (торақ йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) тәзекләндерелгән һәм җыештырылырга тиеш.

8. Гомуми файдаланудагы территорияләргә, шул исәптән мәйданнар, урамнар, машина юллары, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, бульварлар, пляжлар, башка объектлар белән шөгыйльләнгән җир кишәрлекләрен карап тотуны һәм җыештыруны үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыралар.

9. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукий рәвешләренә бәйсез рәвештә, милек хокукындагы, башка асылма яисә мәҗбүри хокуктагы (алга таба - җир кишәрлекләренең хокук ияләре), янәшәсендәге территорияне, шулай ук законнарда һәм әлеге кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналарны, корылмаларны, мөстәкыйль рәвештә яисә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итеп гамәлгә ашыралар.

Бина, корылма милекчелек хокукында яисә башка әйбер хокукында булган яисә берничә зат өчен мәҗбүри хокукта булган очракта, җыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы өлешкә яисә күчмәсез милек объектына башка хокукка пропорциональ рәвештә билгеләнә.

Җир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне тоту һәм җыештыру чикләре яктан килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаса, җыештырылырга тиешле территория биналарның, корылмаларның барлык милекчеләре яисә башка хужалары (кулланучылар) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

Физик яисә юридик зат биләмәсендәге җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, биләмәсендәге фактта урнашкан җир кишәрлеге чиге, шулай ук аның янәшәсендәге территория җыештырылырга тиеш.

Бина, корылма милек хокукында яисә башка төрле хокукта булган очракта, берничә зат мәжбүри хокукта булса, фасадның эчтәлеге якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукында яки күчәмсез милек объектына башка хокукта пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.

10. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын тоту һәм жыештыру муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге төр эшләрне үткәргүгә конкурс откан махсулаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

11. Күпфатирлы йортларның һәм аңа яқын территорияләренең йорт яны территорияләрен тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы: торак милекчеләре ширкәте яисә торак кооперативы яисә башка махсулаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми мөлкәтне тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы затлар тарафыннан - әлеге йортта күпфатирлы йортлар милекчеләре белән турыдан-туры идарә иткәндә гамәлгә ашырыла (алга таба - идарәче оешмалар).

12. Индивидуаль торак йортлар һәм аңа яқын территорияләрен тоту һәм жыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13. Яшелләндрерү һәм тәзекләндрерү элементларын карап тоту һәм карау түбәндәгеләрне гамәлгә ашыра:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә - жир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндререлгән территорияләр чикләрендә - муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эшләрне башкаруга конкурс откан вәкаләтле орган яисә махсулаштырылган оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы яшелләндререлгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнгән урыннар чикләрендә (санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) - әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортлардагы торак урыннар милекчеләре яисә идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиолинияләренең сак зоналарында күрсәтелгән коммуникацияләр хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләр хужалары.

14. Урамнардан һәм юллардан грунт һәм жир өсте суларын чыгару өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын жыю һәм чистарту, су сиптерү коллекторларын һәм яңгыр суларын ағызу коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

15. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә билгеләнә.

Бәдрәфләренең санитар һәм техник хәлен аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки махсулаштырылган оешмалар тәэмин итә, аларга хезмәт күрсәтә.

16. Тәзекләндрерү эшләрен башкару чоры, объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып, эшләр заказчысы тарафыннан билгеләнә.

17. Авыл жирлеге территориясен карап тоту һәм жыештыру чикләре физик һәм юридик затлар бирелгән жир кишәрлегенең чикләре (жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, биләмәсендәге жир кишәрлегенең фактта урнашкан чиге буенча) һәм биналар һәм корылмалар

милекчеләренең, аларга урнашкан территорияләрне төзекләндерү буенча әлеге кагыйдәләренең VIII бүлгегә нигезендә катнашу тәртибе нигезендә билгеләнә.

18. Вәкаләтле органнар авыл җирлегә территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм җыештыру эшләренең үтәләшен тикшереп тора.

III. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен тышкы күренешенә, фасадларының һәм коймаларның, юлларының, индивидуаль торак йортларының, яңгыр канализациясе челтәрләренең, күзәтү һәм яңгыр сулары коеларының, су бүлүп чыгару корылмаларының, техник элемент чараларының, тышкы яктырту объектларының, кече архитектура рәвешләренең, стационар булмаган объектларының, төзелеш эшләрен җитештерү урыннарының, күмү урыннарының тышкы кыяфәтенә, автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарына карата таләпләр, авыл җирлегә территориясен бәйрәмчә бизәү

Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен тоту буенча гомуми таләпләр

19. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләренең эчтәлеген аларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә яки махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыралар.

20. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен тоту биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир кишәрлекләрен төзекләндерүне үз эченә ала:

- 1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
- 2) җир кишәрлеген җыештыру һәм санитар-гигиеник чистарту;
- 3) гражданның, оешмалар һәм индивидуаль эшкуарлар эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килә торган җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм алып китү;
- 4) җир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау.

21. Биналар, корылмалар фасадларының тышкы күренешенә гомуми таләпләр:

21.1. биналар, корылмалар фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм төслә чишелешнең стильгә бердәмлеге тора.

Фасадның, детальләренең, элементларының һәм өстәмә җиһазларның участкалары комплекслы карар нигезендә урнаштырылырга тиеш. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары, гамәлгә кую такталарынан, режим такталарынан тыш, паспорт нигезендә урнаштырылырга һәм кулланылырга тиеш;

21.2. төс чишелеше фасадның характеристикаларына һәм стилиенә, объектның функциональ билгеләнешенә, әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш;

21.3. Урамнан, стенадан һәм арка юллары ябылудан каралган йорт (ян-як фасады) торчалары тулысынча төп фасад төсенә буяла;

21.4. Биналарның фасады, корылмаларның төзелеш өлешендәге, декоратив бизәлештәге һәм инженерлык элементларына күренеп торган зыян күрергә тиеш түгел һәм тиешле эстетик халәттә ярдәм итәргә тиеш. Бинаның фасадын буяу, фасадның гомуми мәйданының 1%ыннан артмаска тиеш;

21.5. биналарның фасадларын, аерым детальләрне бетерү яки үзгәртү

белән бәйле корылмаларны үзгәртү норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә;

21.6. Бина фасадының төсләр гаммасы бинаның фасадларының төс чишелеше паспорты нигезендә билгеләнә һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Бинаны, корылманы эксплуатацияләгәндә яисә ремонтлаганда төсләр тонын үзгәртү рөхсәт ителми;

21.7. мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан биналарның фасадларын бизәү мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге кануннар һәм мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештереп, мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге законнар нигезендә гамәлгә ашырыла һәм биналарның архитектура стилендә, шул исәптән урамнарны тәзүнең гомуми стилендә башкарыла;

21.8. фасадларны буяу штукатур, түбә һәм сылау эшләрен кабул иткәннән соң гына һәм бинаның фасадларын төс ягыннан хәл итү паспорты нигезендә башкарыла;

21.9. Ремонттан, үзгәртеп корудан соң фасадларны кабул итү кабул итү комиссиясе тарафыннан башкарыла.

Биналар, корылмаларның карап тоту

22. Биналарның фасадларын, корылмаларны тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

22.1. фасадларның, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, балкон һәм лоджияләрен, түбәләрен һәм аерым баскычларны, витриналарны, декоратив детальләрен һәм башка конструктив элементларны, һәм аларның төсен үз вакытында ремонтлауны һәм торгызуны тәэмин итүче;

22.2. Су торбаларының һәм сливларның төзек хәлдә булуын тәэмин итү;

22.3. герметизация, жөйләрне һәм ярыкларны сылау;

22.4. керү урыннарын, тәрәзә төпләрен һәм ишегалларына керү урыннарын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

22.5. фасадта урнаштырылган электр яктырткычын төзек хәлдә тоту һәм аны караңгы төшү белән яндыру;

22.6. фасад өслекләрен, шул исәптән фасадларның элементларын, аларның торышына һәм эксплуатацияләү шартларына бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдырту;

22.7. Тәрәзәләрен һәм витриналарны, вывескаларны һәм күрсәткечләрен вакытында юу;

22.8. Язмалардан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мөгълүмати-басма продукциядән чистарту.

23. Карап тотылырга тиешле биналарның һәм корылмаларның фасадлары элементлары составына түбәндәгеләр керә:

1) приямкалар, подвалга керү урыннары һәм чүп-чар камералары;

2) керү төркемнәре (баскычлар, майданчыклар, култыксалар, ишек өстендәге козыреклар, коймалар, ишекләр һ.б.);

3) цоколь һәм отмостка;

4) диварлар яссылыгы;

5) фасадларның элементлары (балконнар, лоджияләр, эркерлар, карнизлар һ.б.);

6) түбә, шул исәптән жылләтү һәм төтен торбалары, рәшәткәләр, түбәгә чыгу

юллары һ. б.;

7) архитектура детальләре һәм облицовка (декоратив-сәнгати бизәлеш элементлары, колонналар, пилястрлар, розеткалар, капителләр, фризлар, пояслар һ.б.);

8) чокырларны да кертәп, су агучы торбалар;

9) парапетлы һәм тәрәзә саклагыч җайланмалары, рәшәткәләр;

10) тәрәзә, балкон, цоколь, һ.б. металдан бизәкләү;

11) асылмалы металл конструкцияләр (әләм тоткычлар, анкерлар, янгын баскычлары, вентиляция җиһазлары һ.б.);

12) панельләр һәм блоklar арасындагы горизонталь һәм вертикаль җөйләр (эре панельле һәм эре блоклы биналарның фасадлары);

13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;

14) биналарга яқын урнашкан стационар коймалар.

24. Биналар, корылмаларга, торак булмаган биналарга миләкчеләр, башка хоқуқка ия булучылар һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар:

24.1. кирәк булган саен, әмма елына бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә, махсус техника һәм методика кулланып, фасадларны чистарталар һәм юалар;

24.2. Кирәк булганда, елга ике тапкыр, язын (җылыту системаларын сүндүргәннән соң) һәм көзен (җылыту сезоны башланганчы), тәрәзә пыялаларының эчке һәм тышкы өсләген, балкон һәм лоджия ишекләрен, керү ишекләрен химик чаралар белән чистарталар һәм юалар;

24.3. Агымдагы ремонтны, шул исәптән фасадның төсен дә, фасадның факттагы торышын исәпкә алып, 5-6 ел эчендә вакыт аралыгында уздыралар;

24.4. Фасадның аерым элементларын (цоколь, канат, баскыч, приямкалар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су агу торбалары, тәрәзә отливлары һәм башка конструктив элементлар) төзекләндерәләр.

Ремонт кимендә өч елга бер мәртәбә үткәрелә. Фасадларның конструктив элементлары һәм эшләнешә аларның нормаль тузган саен торгызылырга яисә кинәт зарарлану шартлары барлыкка килгәндә (аварияләр, стихияле бәла-казалар, янгын һ.б.) әлегә хәлләр туктатылганнан соң ике ай эчендә торгызылырга тиеш;

24.5. фасад конструкцияләре җимерелү куркынычы янаган очракта (коймалар, сеткалар урнаштыру, җимерелә торган элемент өлешен демонтажлау һ. б.) саклау-кисәтү чаралары башкаралар;

24.6. мондый вывеска эксплуатацияләnmәгән очракта (арендатор (субарендатор) тышкы мөгълүмат урнаштыру чарасын (әлмә тактасын) сүтәләр, бинаның фасады үзгәртелгән.

25. Фасадларны эксплуатацияләгәндә түбәндәгеләр рәхсәт ителми:

25.1. Бина һәм корылмаларның фасадлары стеналары өсләгенә зарарлануы (пычрануы): агып төшү, буяулар купшаклау, ярыклар булу, кирпич кладкасының зарарлануы, һ.б.

25.2. Биналарның архитектур һәм сәнгати-скульптур детальләре: колонналар, пилястр, фризлар, барельефлар, күркәм бизәнү әйберләре, орнаментлар, мозаика, бизәкләр һ.б.ш. булган очракларда зыян күрү (проект документлары белән каралган очракларда булмау);

25.3. Панельгара җөйләрнең герметизациясен бозу;

25.4.штукатуркаларның, тышчаларның, фасадларның, биналарның яисә корылмаларның цоколь өлешенә буяу катлавының зарарлануы (катламлануы, пычрануы), шул исәптән тәрәзә, керү приямкалары конструкциясенә төзексезлеге;

25.5. бина һәм корылмаларның: балкон, лоджий, эркер, тамбур, карниз, козыреклар һ. б. фасад элементларын зарарлау (пычрату);

25.6. балконнарның, лоджияләрнең, парапетларның әйләндереп алынган чараларын жиңмерү (юклығы, пычрануы);

25.7. фасадны һәм аның элементларын төс буенча, әлеге бина өчен билгеләнгән материаллардан, корылмадан проект номер паспорты белән аерылып торган материаллар белән бизәү һәм буяу;

25.8. Проспект, урам, тыкрык, мейдан, бина номеры, корылма күрсәткечләрен вәкаләтле орган белән килештермичә генә урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

25.9. бинаның фасадында һәм (яисә) түбәсендә флаг тоткычларны вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмаса урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

25.9(1) фасадта һәм (яисә) бинаның түбәсендә, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз тышкы мәгълүмат урнаштыру чаралары корылмаларында урнаштыру һәм эксплуатацияләү, гамәлгә кую такталарынан, режимлы табличкалардан тыш;

25.9(2). ясалма яшелләндерүдән файдалану;

25.10. яңа архитектур детальләренә төшерү, алыштыру яки урнаштыру, яңа яки гамәлдәге проемнарны ясау, тәрәзәләренә алыштыру, яңадан жиһазландыру, яңа балконнар һәм лоджийлар, эркерлар урнаштыру, балконнар арасында рөхсәт алмыйча һәм килешмичә генә киңлек төзү;

25.11. Гомуми файдаланудагы мәдәни мирас объектларынан тыш, биналарның, корылмаларның фасадларын (күпфатирлы йортларның балконнарын, житештерү, склад, индивидуаль торак төзелешен чикләүдән тыш) бизәү өчен, гомуми файдаланудагы территорияләрдә фасадалар (шул исәптән мейданнар, урамнар, машина юллары, яр буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буйлары, скверлар, бульварлар) өчен фасадлар өчен территорияләренә, корылмаларны (төзелештән тыш) чикләү өчен профнастил, сайдинг, металл профильләрдән, металл профильләрдән һәм башка шундый материаллардан файдалану;

25.12. жиңмерелгән яисә зыян күргән архитектура детальләрен торгызылганчы фасадларның төсө;

25.13. фасадларның өлешчә бизәлеше (биналарның беренче катларының тулысынча буяу искәrmә булып тора);

25.14. төс чишелешенә, рәсемнәң, шул исәптән тәрәзәләр, витриналар, ишекләр, балконнар һәм лоджияләрнең, фасадның гомуми архитектура карарына туры килми торган башка элементларын, үзгәртү;

25.15. гамәлдәге козырекларны һәм навесларны биналарның һәм корылмаларның фасадлары элементлары һәм фасадларының декоратив чишелешен һәм тышкы күренешен боза торган жайланмалары белән жиһазлау;

25.15 (1). фриз жайланмасы, конструкциягә (каркас, фасад, стеналар) беркетелгән терәк элементлар белән фасад бизәлеше, шулай ук мондый ныгытмаларны яшерүче кушылма (планкалар, почмаклар, профильләр), төс буенча фриз, козырек, бизәкләр белән туры килми торган кушылма;

25.17. Ишек блогының фасад яссылыгына карата урнашуы үзгәртү;

25.18. Тәрәзә һәм ишек тартмасы белән уемның фасадның тышкы күренешен начарайта торган сыйфатсыз жәе;

25.20. фасадларның элементларын, түбәләрен, диварларын һәм корылмаларын (төтен йөрешләрен, вентиляцияне, телевидениене һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналарын, үткәргечле радиотапшырулар челтәрләре стойкаларын, фронтонарны, козырекларны, ишекләренә, тәрәзәләренә,

парапетларны, янгынга каршы баскычларны, жир асты линияләрен һәм һава-кабель кичүләрен беркетү сыйфатында куллану;

25.22. архитектур детальләрдә тышкы кондиционерлар һәм антенналар, декор элементларында, кыйммәтле архитектур бизәкләрдә урнашу, шулай ук архитектур өслекләрен зарарлауга китерә торган ныгытма;

25.23. фасадның гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәк һәм реклама белән ябарга;

25.24. афишаларны, белдерүләрен, плакатларны һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә уемының эчке ягында), ишекләрдә (шул исәптән ишектен эчке ягынан һәм ишек уемынан) биналар һәм корылмаларны, шул исәптән капитал булмаган корылмаларны алга таба куллану максатларында элү һәм ябыштыру;

25.25. фасадларның архитектур, төсле чишелешен, биналарны һәм, корылмаларны декоратив-сәнгати бизәлешен үзгәртү, бу биналар, корылмалар, күпфатирлы йорттагы урыннар милекчеләре ризалыгын алмыйча;

25.26. Тышкы кондиционерларны урнаштыру:

- кондиционерның тышкы һәм эчке блогын тоташтыра торган чыбык урыныннан еракта;

- конденсатның үзәкләштерелгән бүленүеннән башка.

26. Антенна-фидер жайланмаларын, радиожиһазлар кабул итә торган радиорелей станцияләрен, иярчен һәм эфир телевидениесе антенналарын урнаштыру рәхсәт ителми:

26.1. Төп фасадларда;

26.2. брандмауэрларда, ишегалды һәм ян фасадларда;

26.3. биналарның һәм корылмаларның (манараларның, куполларның) , парпетларда, түбәдә, вентиляция торбаларында;

26.4. фасадның почмак өлешендә;

26.5 Балконнар, лоджияләрдә.

27. Тышкы күзәтү камералары навес, козыреклар, балконнар, эркерлар астында, архитектур детальләрдән азат булган фасад участокларында, декорларда, урнаштырыла.

Колонналарда, фронтонарда, карнизларда, пилястраларда, порталларда, козырекларда, балкон цокольләрендә тышкы күзәтү камераларын урнаштыру рәхсәт ителми.

28. Рәхсәт ителә:

28.1. Подъездга кергәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру;

28.2. проект карары нигезендә биналар түбәсендә эфир телевидениесен коллектив кабул итү системаларының антенналарын һәм кабельләрен урнаштыру;

Күрсәткечләр

29. Биналар, корылмалар фасадлары күрсәткечләр белән жиһазланган булырга тиеш.

30. Урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәтелгән күрсәткечләр әлеге кагыйдәләрдә, Татарстан Республикасының ике дүлэт телендә, билгеләнгән урыннарда һәм башкаруларда урнаштырыла.

31. фасадлардагы урамнарның һәм йортларның номерларының исемнәре күрсәтелгән күрсәткечләр түбәндәге урыннарда урнаштырыла:

- 2,5 м биеклегендә һәм жир өстеннән 5,0 м дан да югары булмаган биеклектә;

- фасадның тышкы почмагыннан 1,0 м дан да артык булмаган аралыкта;
 - витриналар, тәрәзэләр, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгатти бизәлешен япмый торган;
 - яктыртуның ачык ысулын кулланмыйча;
 - фасадның архитектур үзенчәлекләрен исәпкә алып;
 - фасадның төп һәм ян фасадында - фасадның уң ягында, әлеге кагыйдәләрдә каралган очрактан тыш;
 - ишегалды фасадында - квартал эчендәге юл ягынан;
 - транспортның бер яклы хәрәкәте булган урамнарда - транспорт хәрәкәте юнәлешенә якин булган фасад ягында;
 - фасад озынлыгы 100 метрдан артык булганда - фасадның сул почмагында кабатланып;
 - сәнәгать предприятиеләре коймаларында һәм корпусларында - төп ишектән, керү уңында;
 - бердәм горизонталь һәм вертикаль күчәрне исәпкә алып.
32. Аерым торучы күрсәткечләре (стелаларны) урнаштыру рәхсәт ителми:
- нейтраль төсләрдә (соры, кара, коңгырт яки кара төсләренң башка төсләре) һәм (яисә) табигый (имитацияләүче натураль) материалларда башкарылмаган;
 - биеклеге 6,0 м дан артык;
- фундаментны тирәнәйтмичә;
- урнаштыру тротуарның норматив киңлеген, шулай ук машина юлларын, машина кую һәм машина кую урыннарын кысуга китергән очракта;
 - тирән фундаменти булган урыннарда агач кәүсәсеннән, объект проектында каралган яшел үсентеләр (агачлар, куаклар) урынына 5,0 м якинрак булган урыннарда;
 - профнастил, тукума материаллары, беркетүнең ачык ысулларын кулланып;
 - мәгълүмати фоторәсем белән;
 - парковка урыннары саны турындагы мәгълүматтан тыш, мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып.
33. Подъезд һәм фатир номерлары күрсәткечләре аларда ишек уемы өстендә яисә ишек уемын тутыру импостендә (горизонталь табличка) яисә ишек уемыннан уңда 2,0-2,5 м биеклектә урнашкан.
34. Янғын гидрантларының, полигонометрик билгеләрнең урнашу күрсәткечләре, геодезик билгеләрнең урнашу күрсәткечләре биналарның цокольләрендә, магистральләр камераларында һәм су үткөрү һәм канализация чөлтәләре коеларында урнаштырыла.
35. Янғын гидрантлары, полигонометрик билгеләр, урам исемнәре, йорт номерлары күрсәткечләре белән янәшә геодезик билгеләр урнаштыру, шулай ук архитектур детальләрдә, декоратив-сәнгатти бизәлештә, пыяла, капка, ишек күрсәткечләрендә геодезик билгеләр урнаштыру рәхсәт ителми.
36. Күрсәткечләре чисталыкта һәм төзек хәлдә тотарга кирәк.

Керү төркемнәре

37. Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту җайланмасы, өслекләре үзара бәйләү элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидларны һәм халыкның аз мобильле төркемнәрен (пандуслар, култыксалар һәм башкалар) урнаштыру, чүп савытлары белән җиһазландыру зарур.

Пандус горизонталь канаулардан башка кытыршы текстуралы материалдан эләнәргә тиеш. Пандусларның конструкцияләре булмаганда, биеклеге 75 мм дан да ким булмаган бортик күздә тотыла. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 кабул

ителә.

Пандус яки аның озынлыгы 9 м дан артык борылганда һәр 9 м саен 1,5 x 1,5 м зурлыктагы горизонталь майданчыкларны күздә тоту тәкъдим ителә. Төшерү төмамланганнан соң горизонталь майданчыкларда дренаж җайланмаларын проектларга кирәк. Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участкаларын әйләнә-тирәдәге өслекләрдән аерылып торган текстура һәм төс белән башкарырга кирәк.

Баскычның яки пандусның ике ягы буенча 40 мм ераклыктагы 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисештәге култыксалар карала. Баскычларның киңлеге 2,5 м һәм аннан да киңрәк булганда, бүлү тоткалары күздә тотыла. Култыксаларның озынлыгы һәр яктан 0,3 м дан да ким булмаган баскыч озынлыгынан зуррак билгеләнә. Култыксаларның конструкциясе кулның металл белән орынуын булдырмаска тиеш.

38. Керү төркемнәрен проектлаганда, эксплуатацияләгәндә, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә түбәндәгеләр рәхсәт ителми:

38.1. фасадның гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, яңа бизәкләү һәм реклама белән ябу;

38.2. подвалга һәм цоколье катка керү җайланмасы, идән дәрәжәсе гомуми файдаланудагы территорияләргә чыга торган фасадлардагы җир дәрәжәсеннән 1,2 метрдан югарырак урнашкан биналарга;

38.3. җәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементларын урнаштыру;

38.4. бинаның бөтен фасадының комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшләмичә ике һәм аннан күбрәк керү җайланмасы (булганнарын исәпкә алып);

38.5. урам-юл челтәрен тротуарлар зонасында җиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, болдырлар, яшелләндерү) керү төркеме элементларының минималь норматив киңлеге белән янәшә тротуарга урнаштыру;

38.6. җиңел конструкцияләрдән керүче төркемнәрнең кызыл сызыкларынан читтә 1,5 м дан артыкка урнаштыру;

38.7. күпфатирлы йортта урыннар милекчеләре ризалыгын алмыйча, керү төркемен күпфатирлы йортта урнаштыру;

38.8. торак урын милекчәсе ризалыгын алмыйча, керү төркеме өчен балкон куллану;

38.9. Күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен, вәкаләтле орган белән килештермичә, рәхсәтсез урнаштыру.

Түбә

39. Биналар, корылмалар түбәләре, су кертелә торган система элементлары, төтен чыгару һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава торышы шартларында йорт һәм җәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

40. Кышын биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә иткәндә идарәче оешмалар тарафыннан түбә кардан һәм боздан вакытында чистарту оештырылырга тиеш. Җәяүлеләр зоналарына чыга торган яклардагы түбәләргә кардан чистарту участкаларын коймалап алу һәм барлык саклык чараларын күрү белән һәм тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Түбәдән кар ташлау, шулай ук яссы түбәләрдән, эчке ишегалды территорияләренә чыгарылырга тиеш. Түбәдән җәяүлеләр юлына ташланган кар һәм боз кичекмәстән чистартылырга тиеш.

41. Кар һәм боз ташлаганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда, биналарның агач һәм куакларның, һава электр белән тәэмин итү линияләренә,

яктырту һәм элементә линияләренең, юл билгеләренең, юл светофорларының, юл киртәләренең һәм жайланмаларының, декоратив бизәлешенең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итә торган чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементларга зыян килгән очракта, алар түбәнә чистарткан һәм зыян күргән зат хисабына торгызылырга тиеш.

42. Биналарның, корылмаларның түбәләреннән агу жайланмасы булырга тиеш, алар жәяүлеләр һәм жәяүлеләр зоналарына агып төшә торган суның турыдан-туры әләгуенә юл куймый. Желоб, воронка, водостоклар аерылгысыз булырга һәм жыелган су күләменең үткәруенә исәпләнергә тиеш. Жәяүлеләр зоналары булган биналар ягыннан чыккан водостоклар жәяүлеләр сукмакларынан читкә китәргә тиеш.

43. Рәхсәт ителми:

43.1. (көрәкләр, ломнар), төзелеш материалларын, ремонт калдыкларын, файдаланылмый торган механизмнарны һәм башка предметларны түбә ябу өчен билгеләнгән биналар, корылмалар түбәсендә тоту;

43.2. биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чарны су агу торбаларынан ташларга.

Жир кишәрлекләрен карап тоту

44. Жир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

44.1. көндәлек чүп-чардан, яфраклардан, кар һәм боздан чистарту;

44.2. Юлларның, күперләренең, урамнарның, тротуарларның, юл йөрү юлларының, жәяүлеләр территорияләренең бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

44.3. Карны көрәү һәм себерү;

44.4. Кар һәм боз чыгару;

44.5. контейнер майданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерлар, чүп савытлары, эскәмияләр, кече архитектура формаларын һәм башкаларны чиста һәм техник яктан төзек хәлдә урнаштыру һәм карап тоту;

44.6. чүп-чар жыю камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

44.7. Яңгыр һәм кар суларын чыгару;

44.8. каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм алып китү;

44.9. Тузан ясалуну һәм һаваның дымлануын киметү өчен территорияләрдә су сиптерү;

44.10. Яшел утыртмаларның сакланышын һәм аларны карауны тәэмин итү;

44.11. коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, тимер юлларны, күперләрен, жәяүлеләр өчен кичүләрен төзегәннән, реконструкцияләгәннән һәм ремонтлаганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрацияләү, археологик һәм башка жир эшләре алып бару;

44.12. гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә яңгыр сулары коеларының (яңгыр сулары канализациясе), жир асты коммуникацияләре (корылмалары) коеларын карап тоту;

44.13. жир кишәрлекләре киртәләрен карап тоту, шул исәптән жимерелгән (сүтелгән) биналар, корылмалар коймаларын урнаштыру һәм аларны карап тоту, территориягә чит кешеләр үтәп керү һәм (яки) санкцияләnmәгән урыннарда калдыкларны урнаштыру мөмкинлеге бирә торган, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәэмин итү.

44.14. физик затлар, шул исәптән шәхси эшмәкәрләр һәм юридик затлар

тарафыннан элеге үсөмлекке үз милкендө яки арендага алу хокукында рәсмиләштерелгән жир кишәрлекләрендә тапканда Сосновский балтырганын юк итү чараларын оештыру.

Юлларны карап тоту

45. Юллар карап тотуну муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча элеге эш төрләрен үткәргә конкурста откан махсуслаштырылган оешмалар гамәлгә ашыра.

46. Юл территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;

2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналары, сукмаклар) һәм юлларның, ясалма юл корылмаларыннан пычрак, чүп-чар, кар һәм боз жыештыру;

3) юл өслекләрен юу һәм су сиптерү;

4) газоннарны һәм яшел утыртмаларны карау;

5) жәмәгать һәм тимер юл транспортының тышкы яктырту баганаларын һәм контакт челтәрен ремонтлау;

6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

7) ясалма юл корылмалары составына керүче яңгыр кабул итү коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны урнаштыру, ремонтлау һәм чистарту;

8) коймаларны, киртәләрен, турникетларны, кече архитектура формаларын төзү, ремонтлау һәм ел саен буяу;

47. Юл өслекләрен саклау максатларында түбәндәгеләр рәхсәт ителми:

47.1. Йөк ташу;

47.2. Рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпеч төяү-бушату эшләрен башкарганда һәм аларны ташлау;

47.3. каты өслекле авыл жирлегә урамнары буйлап гусеница йөрешендә машиналар йөрү;

47.4. Квартал эчендәге жәяүлеләр юллары, тротуарларда зур йөк транспорты хәрәкәте һәм туктап тору;

47.5. Төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын юл өлешендә һәм тротуарларга ыргыту һәм (яисә) саклау.

Шәхси торак йортларны тоту һәм территорияне төзекләндерү

48. Законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса, индивидуаль торак йортлар милекчеләре (яисә) яллаучылары (алга таба - торак йортлар хужалары):

48.1. торак йортларның фасадларының, коймаларның (коймаларның) тиешенчә торышын тәэмин итәләр, шулай ук йорт биләмәләре чикләрендә башка корылмаларның торышын тәэмин итәләр, аларны үз вакытында төзекләндерәләр һәм буяп торалар;

48.2. торак йортта йорт исеме һәм номеры күрсәтелүне тәэмин итәләр һәм аны төзек хәлдә тоталар;

48.3. йорт биләмәләре территориясен тәртиптә тоту һәм янәшәсендәге территориянең тиешле санитар халәтен тәэмин итә;

48.4. Йорт биләмәләре чикләрендә яшел утыртмаларны тәртиптә тоталар, куакларны һәм агачларны санитар кисеп аударалар, газүткәргечләрнең, кабельле һәм һава линияләренең һәм башка инженерлык челтәрләренең сак зонасында

агачлар утыртуга юл куймыйлар;

48.5. Канауларны һәм су агызу торбаларын чистарталар, язгы чорда кар сулары агып төшүне тәэмин итәләр;

48.6. якин-тирә территориядән чистартылган карны, шул рәвешле, транспортны, инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларга керү, жәяүлеләр үтеп керү һәм яшел утыртмаларның сакланышы тәэмин ителсен өчен, урнаштыралар;

48.7. Вәкаләтле орган белән йорт биләмәләрен койманың биеклеге, тышкы кыяфәтен һәм төсен килештерәләр;

48.8. үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә санитария нормалары нигезендә жирле канализация, юынтык чокыр, бәдрәф жиһазландыралар, аларны даими рәвештә чистартып, дезинфекцияләп торалар;

48.9. территориядә үләннәрне чабу.

48.10. каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны билгеләнгән тәртип нигезендә үз вакытында жыеп алуны һәм чыгаруны тәэмин итәләр.

49. Шәхси торак төзелеше территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

49.1. Йорт биләмәләре чикләреннән читтәге киртәләренә урнаштырырга;

49.2. Йорт биләмәләре һәм аларга якин территорияләрдә яфракларны, калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрен яндырырга;

49.3. күмер, тара, утын, эре габаритлы калдыклар, йорт биләмәләре территориясә өчен төзелеш материаллары төзәргә;

49.4. йорт биләмәләре территориясә артында транспорт чараларын юарга;

49.5. ишегалды корылмалары төзәргә, йорт биләмәләре территориясә өчен чүп-чар чокырлары корырга;

49.6. Әлеге территориянең урамнарында махсус транспорттан һәм урып-жыю техникасыннан файдалана алуны кыенлаштыра торган киртәләр урнаштырырга;

49.7. Территорияне төзекләндерү элементларын жиимергә һәм бозарга;

49.8. Төзек булмаган транспорт чарасын йорт биләмәсә территориясә артында сакларга;

49.9. әйләнә-тирәнә теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә.

Техник элемент чараларын карап тоту

50. Биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабельле элемент линияләрен, телевидение, радио, интернет һәм башка шундый челтәрләренә урнаштыру жир асты юлы белән (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә) гамәлгә ашырыла.

51. Тышкы коммуникацияләренә биналарга башка ысул (һава, жир өсте) белән үткөрү эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алган очракта гына рөхсәт ителә.

52. Элемент һәм һава-кабель күчешләрен беркетү сыйфатында куллану рөхсәт ителми:

52.1. Жәмәгать һәм тимер юл транспортының контактлы челтәрләренә терәкләре һәм элементлары һәм тышкы яктырту терәкләре;

52.2. Автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртәләре, светофорларны, юл билгеләрен урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

52.3. фасадларның элементлары, түбәләре, стеналары һәм корылмалары (төтен, вентиляция, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

53. Рөхсәт ителми:

53.1. Элементә кабельләрен салганда, бер бинадан икенчесенә таба һава юлы белән кисеп чыгарга;

53.2. Кабель запасларын бүлүче муфта шкафыннан тыш урнаштырырга;

53.3. Кануннарда билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект чишелеше булмаганда биналар түбәсендә антенналар, жиһазлар һәм элементә кабельләре урнаштырырга.

54. Милекчеләр (хужалар) элементәнең техник чараларыннан (кабельләр, кабельләрне беркетү элементлары, бүлү һәм муфта шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тиешле хәлдә тоташтырыла торган техник җайланмалардан (изоляция тышчасына юл куймау һәм/яисә изоляция тышчасы булмау, буявы булмау, коррозия һәм/яисә механик зарарланулар булу, үткәргечләр һәм/яисә аларны электр тапшыру терәкләренә һәм электр линияләренә) гыйбарәт.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) тоту

55. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, (шул исәптән жыю, идарә әржәләре) керә.

56. Урамнар, юллар, майданнар, жәяүлеләр өчен тротуарлар, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук йортларның урамнары һәм номерлары, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, тышкы мәгълүмат чаралары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

Урамнарны, юлларны, майданнарны, микрорайоннар территорияләрен яктыртуны кертү кичке эңгер-меңгердә табигый яктыртылыш дәрәжәсе 20 лк ка кадәр кимегәндә башкарыла, ә иртәнге эңгер-меңгердә - 10 лк га кадәр арткан вакытта сүндерелә.

Торак йортларның подъездларын тышкы яктырту җайланмаларын, урам исемнәрен һәм йортларның номерларын, шулай ук архитектура яктырту системаларын, тышкы мәгълүмат чараларын кертү һәм сүндерү урамнарны тышкы яктырту режимында башкарыла.

57. Терекөмеше булган газоразрядлы лампалар шушы максатлар өчен билгеләнгән махсус биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсуслаштырылган предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.

Күрсәтелгән типтагы лампаларны чүпләкләргә, чүп эшкөртү заводларына чыгару рөхсәт ителми.

58. Металл терәкләр, кронштейннар һәм тышкы яктырту җайланмаларының башка элементлары чисталыкта булырга, крена, коррозия учакларына ия булмау һәм кирәк булган саен милекчеләр (хужалары, кулланучылар) белән буялырга, әмма өч елга бер тапкырдан да ким булмау тиеш, һәм төзәтү хәлендә булырга тиеш.

59. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны яктырткычларын тоту һәм ремонтлау муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге төр эшләргә үткәргүгә конкурста откан вәкаләтле орган яисә махсуслаштырылган оешма тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Торак йортларны гамәлгә кертү җайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктырткычын тоту һәм ремонтлау идарәче оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

60. Чыбыклар өзәлгән, терәкләр, изоляторлар зарарланган очракта, тышкы яктырту җайланмаларын эксплуатацияләү рөхсәт ителми.

Электр үткәргечләре өзәлү яки терәкләргә зарарлануы белән бәйле тышкы яктырту җайланмалары эшендә тәртип бозуларны, ачыкланганнан соң ук

кичекмәстән юкка чыгарырга кирәк.

61. чыбыкларны һәм кабельләрне челтәргә һәм тышкы яктырту жайланмаларына рәхсәтсез тоташтыру һәм тоташтыру рәхсәт ителми.

62. Тышкы яктырту объектлары яисә тышкы яктырту чаралары белән жиһазланган объектлар милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар:

62.1. Урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәкләрнең һәм яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтеп торалар, бозылганда яисә зарарланганда үз вакытында ремонт ясыйлар;

62.2. яктыртуны, шул исәптән тышкы мәгълүмат чараларының архитектур яктырткычын һәм яктырткычларын билгеләнгән тәртип нигезендә кабызуны һәм сүндерүне тәэмин итәләр;

62.3. Тышкы яктыртуны һәм бизәүне урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтиләр;

62.4. Тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алыштыралар.

Аерым яктырткычларның яктырту вакыты төзексезлекләр ачыкланган яки тиешле хәбәр килгән вакыттан алып 10 тәүлектән артмаска тиеш.

Кече архитектура формаларын карап тоту

63. Кече архитектур формаларга декоратив-сәнгати бизәлеш (аерым торган инсталляцияләр, стрит-арт) элементлары, авыл жирлеге территориясендә мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, коммуналь-көнкүреш һәм техник жайланмалар керә.

64. Кече архитектура формаларын карап тоту бирелгән жир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә жир кишәрлекләренә хокук ияләре тарафыннан гамәлгә ашырыла - вәкаләтле орган тарафыннан муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткөрүгә конкурс откан оешма белән шартнамә нигезендә тәэмин ителә.

65. Кече архитектура формалары хужалары:

65.1. Кече архитектура формаларын чисталыкта һәм төзек хәлдә тоталар;

65.2. Язгы чорда кече архитектур формаларны планлы рәвештә тикшерәләр, аларны иске буяулардан, күгәрәктән, буяудан чистарталар, шулай ук сынган элементларны алмаштыралар;

65.3. Кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга юлларны кар һәм боздан чистарталар;

65.4. Комлыкларда елга кимендә бер тапкыр комнарны алыштыралар;

65.5. Балалар, спорт, хужалык майданчыклары һәм ял итү майданчыклары жиһазларының конструктив элементларының ныклығы, ышанычлылыгы һәм иминлеге таләпләренә туры килүен күзәтәләр;

65.6. Фонтаннар эшләү чорында су өслеген көндәлек чүп-чардан чистарталар.

66. Рәхсәт ителми:

66.1. кече архитектур формаларны (балалар уен майданчыкларында өлкәннәрнең ялы, спорт майданчыкларында эчке киём һ.б.) билгеләү буенча кулланмау;

66.2. Теләсә кайсы мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектур формаларда эләргә һәм ябыштырырга;

66.3. Кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын ватарга һәм бозарга;

66.4. Фонтаннарда коенырга.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

67. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый актта билгелэнгән тәртиптә урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.

68. Жир кишәрлеген арендау шартнамәсе срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан демонтацияләнә, ә жир кишәрлеге азат ителә һәм башлангыч халәткә китерелә.

69. Ваклап сату челтәре объектынның максималь гомуми мәйданы тышкы габаритлар буенча - 60 кв. м.

70. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар:

70.1. Ремонтлау һәм буяу эшләрен башкаралар. Ремонт проект документациясендә билгелэнгән тышкы кыяфәтне һәм төс чишелешен саклап калуны исәпкә алып башкарылырга тиеш;

70.2. Тирә-юньдәге территориядә яшел утыртмаларның, газоннарның, бордюр ташының, кече архитектура формаларының (алар булса) сакланышын күзәтәләр, күрсәтелгән территорияне әлеге кагыйдәләрдә билгелэнгән таләпләр нигезендә саклыйлар;

70.3. стационар булмаган объектлар янындагы урналарны урнаштыралар, кирәк булган саен, көндез калдыклардан чистарталар, ләкин тәүлеккә бер тапкырдан да ким түгел, урналарны елга кимендә бер тапкыр буйыйлар;

70.4. Билгелэнгән тәртиптә килештерелгән мондый объект проекты (паспорты) нигезендә стационар булмаган объектларда тышкы мөгълүмат чараларын урнаштыралар һәм эксплуатациялиләр.

71. Рәхсәт ителми:

71.1. Проектларда каралмаган корылмаларның, козырекларның һәм башка конструкцияләрне стационар булмаган объектларына кертергә;

71.2. стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч жайланмасын урнаштыру;

71.3. стационар булмаган объектлар янында һәм аларның түбәләрендә таралар, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметларны саклау, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен куллану;

71.4. Стационар булмаган объектлар арасында жиһаз, калдыклар белән янгынга каршы аралыкны капламаска;

71.5. вестибюльләр һәм метрополитен станцияләре козыреклары астында, биналар аркаларында, газоннарда, мәйданчыкларда (балалар ялы, спорт, транспорт стоянкалары), су үткөрү һәм канализация челтәрләренә саклау зонасында, торбаүткөргечләрдә, шулай ук метрополитенның техник корылмаларына кадәр 10 метрдан азрак, вентиляция шахталарына кадәр 25 метрдан кимрәк, торак биналар тәрәзәләренә кадәр, сәүдә предприятиеләре витриналарына - 20 метрдан кимрәк, агач кәүсәләренә кадәр - 3 метрдан да кимрәк ераклыкта стационар булмаган объектлар урнаштырырга.

Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту

72. Төзелеш мәйданчыкларын һәм алар янәшәсендәге территорияләрне карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләр тәмамланганнан соң төзекләндерүне торгызу төзүче өстенә йөкләнә.

Эшләнмәгән төзелеш объектларын һәм аңа яқын территорияләрне карап

тоту, әлеге кагыйдәләр таләпләрен үтәп, төзүчегә йөкләнә.

Эш алып барылмаган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш

73. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланыр алдыннан, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне башкару чорында кирәк:

73.1. Төзелеш майданы территориясенә бөтен периметры буйлап хокукый актлар таләпләре нигезендә типовой киртә урнаштырырга;

73.2. төзелеш майданчыгы киртәсенә гомуми тотрыклылыгын, ныклығын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;

73.3. Төзелеш майданчыгы коймаларының техник торышын, аның чисталыгын күзәтергә, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартырга;

73.4. Төзелеш майданы территориясенә кергәндә төзелеш объектының гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмати щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

73.5. җәяүлеләр өчен вакытлы тротуарлар урнаштыруны тәэмин итәргә;

73.6. Төзелеш майданы периметры буйлап тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

73.7. төзелеш майданына илтүче юлларны, майдан эчендәге юлларны һәм чыгу урыннарында транспорт чараларының көпчәкләрен чистарту яки юдыру пунктларын, урамнарның (юлларның) йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгаруга юл куймый торган итеп җиһазландырырга.;

73.8 Юлларның сакланышын тәэмин итә торган төзелеш майданчыгына керү юлларында йөк автотранспортының (10 тоннадан артык) ябык циклы хәрәкәте маршрутын килештерергә;

73.9. Төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яисә) бункерлар булдыруны тәэмин итәргә;

73.10.төзелеш майданчыгы территориясеннән билгеләнгән тәртиптә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

73.11. Төзелеш майданчыгы территориясеннән калдыклар булмаган карны кар эретү станцияләренә яисә билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;

73.12. төзелеш майданчыгы территориясен, аңа керү юлларын һәм тротуарларны ел фасылын исәпкә алып, пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан көндәлек чистартуны тәэмин итәргә (кыш, җәй);

73.13. Эшләр башкарганда гамәлдәге жир асты инженерлык коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшел утыртмаларны һәм кече архитектура формаларын саклауны тәэмин итәргә.

74. Төзелеш һәм (яисә) ремонт эшләрен уздыруның бөтен чоры дәвамында әлеге кагыйдәләрдә күрсәтелгән таләпләренә үтәргә, шулай ук эшләрне башкарганда җимерелгән һәм җимерелгән юл өслекләрен, яшел утыртмаларны, газоннарны, тротуарларны, откосларны, кече архитектура формаларын торгызырга.

75. Төзелеш материаллары, җиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшче һәм хезмәткәрләренә вакытлыча тоту өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелешне оештыру проекты нигезендә төзелеш майданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

76. Рәхсәт ителми:

76.1. Гражданнарның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәэмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатәтән

7.00 сэгатькэ кадэр төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләрне оештыру һәм үткөрү;

76.2. Юлларның һәм тротуарларның йөрү өлөшөн тиешле рәхсәттән башка тарайту яки ябу;

76.3. чүп-чарны яндырырга һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерергә;

Авыл жирлеге территориясен бәйрәмчә (вакыйгалы) бизәү

77. Авыл жирлеге территориясен бәйрәмчә (вакыйгалы) бизәү дәүләт һәм жирле бәйрәмнәрне үткөрү чорында, истәлекле, мәдәни, спорт вакыйгаларына бәйле чаралар вакытында башкарыла.

Бәйрәмчә (вакыйгалы) бизәлеше чараларга бәйле рәвештә афишалар, панно, декоратив элементлар һәм композицияләр урнаштыруны, шулай ук бәйрәмчә (вакыйгалы) яктырткычлар (яктылык гирляндалары һәм элементлары, күләмле яктылык композицияләре, яктылык проекцияләре һ.б.) урнаштыруны үз эченә ала. Бәйрәмчә (вакыйгалы) бизәлеше конструкцияләре бина яисә корылма фасадындагы аерым һәм (яисә) конструкцияләр рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

Бәйрәмчә (вакыйгалы) бизәлеш элементларын эзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салуның техник чаралары күренешен төшерү, зарарлау һәм начарайту рәхсәт ителми.

77.1. Аерым торучы конструкцияләрне бәйрәмчә (вакыйгалар) бизәлешен урнаштыру рәхсәт ителми:

- аның декоратив бизәлешеннән башка фундаментны тирәнәйтүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

- гамәлдәге төзелеш, янғын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча бинаның проект карары белән нигезләннгән планлаштыру карарын исәпкә алмыйча;

- тротуарның норматив киңлеген тарайтуга китерүчеләр, шулай ук машина узу урыннарында, машина кую һәм машина кую урыннары өчен билгеләннгән урыннарда;

- жир кишәрлеге хужасы ризалыгыннан башка;

- тирән фундаменты булган урыннарда агач кәүсәсеннән, объект проектында каралган яшел үсентеләр (агачлар, куаклар) урынына 5,0 м якына булган урыннарда;

- профнастил ясаганда куллану.

77.2. Биналар, корылмалар фасадларында бәйрәмчә (вакыйгалар) бизәлеше конструкцияләрен урнаштыру рәхсәт ителми:

- фасадның архитектур үзенчәлекләрен исәпкә алмыйча, архитектур детальләрдә, декор элементларында, кыйммәтле архитектур бизәкле өслекләрдә, шулай ук архитектур өслекләрне зарарлауга илтә торган ныгымаларда;

- бер генә стилистиканы һәм яктырту принциптарын үтәмичә, бер бинада яктылык агымы төсендә;

- фасад киңлегенә 1/2 өлөшнән артыгы, декоратив бизәлешсез, койма конструкцияләрендә, фронтонарда, фризларда, пыяла өслегендә, щит өслегендә урнашкан проемнарда.

IV. Авыл жирлеге территорияләрен жыештыру тәртібе, төзекләндерү эшләре исемлеген һәм аларны үтәү ешлығын да кертп

Авыл жирлеге территориясен жыештыруга һәм карап тотуга гомуми таләпләр

78. Авыл жирлеге территориясен жыештыру һәм карап тоту эшләре алып барыла:

- 1) жәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;
- 2) кышкы чорда - 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Күрсәтелгән сроклар, һава шартларына карап, ТР ММР башкарма комитеты тарафыннан төзәтелә ала.

79. Авыл жирлеге территориясен жыештыру түбәндәгеләрне үткәру юлы белән гамәлгә ашырыла:

- 1) авыл жирлеге территориясен карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;
- 2) ТР ММР Башкарма комитетының хокукый актлары нигезендә бердәй массакуләм чаралар (өмәләр) .

80. Авыл жирлеге территориясен жәйге чорда жыю авыл жирлеге территориясен карап тоту буенча башка эшләр башкару, юу, су сибү, себерү һәм үткәру юлы белән авыл жирлеге территориясенәң пычрануын һәм тузанлануын киметү максатында башкарыла һәм түбәндәгеләрне үз эченә ала:

80.1. Ясалма өслекле территорияләрне себерү (коры һава шартларында су сибү), урам-юл челтәре объектларының һәм яңгыр канализациясе белән жиһазландырылган башка территорияләрнең тузаннан һәм пычрануыннан юу (23.00 дән 7.00 сәгатькә кадәр механик һәм кул ысулы белән башкарыла). Ясалма өслекле юл өслекләрен, майданнарын, тротуарларын һәм башка территорияләрне юу бөтен киңлеккә башкарыла;

80.2. Яңгыр канализациясе рәшәткәләрен чистарту;

80.3. бөтен территориядән чүп-чарны жыю;

80.4. Ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларын, бакча һәм урам жиһазларын, урналарны, спорт һәм балалар майданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

80.5. Гомуми файдаланудагы һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, гомуми файдаланудагы территорияләрдә үләннең һәрдаим чабылуы (үләннең биеклегә 15 см дан артык булса) һәм тәүлек эчендә чабылган үләнне жыештыру;

80.6. Яфрак коелу чорында - тәүлеккә бер тапкыр коелган яфракны жыю һәм алып чыгу;

80.7. Территорияләрне жыештыру, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятияләр янында автотранспорт кую урыннары, ул 8.00 сәгатькә тәмамланырга тиеш;

80.8. лотокларны бордюр янында юдырганнан соң чүп-чардан арындыру.

81. Жыелган чүп-чар, катнашма, яфрак, чабылган үлән, ботаклар билгеләнгән таләпләр нигезендә чыгарылырга тиеш.

82. Территорияләрне жыештыру өчен җаваплы оешмалар коелган яфракларны урам һәм юл буйларындагы газоннардан чыгаралар.

Яфракларны, жылылык яратучы үсемлекләренә жылыту очрактарыннан тыш, агач һәм куакларның төбенә яфрак өю тыела.

83. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияне жыештыру түбәндәгеләрне үз эченә ала:

83.1. Юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан, кар һәм чүп-чардан чистарту;

83.2. тайгак яки бозлавык барлыкка килгәндә-комны жәяүлеләр зоналарына, баскычларга сибү, юл катламнарын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

83.3. Язгы чорда кар тарату һәм кар суларын агызу оештырыла.

84. Авыл жирлеге территориясендә башкарыла торган урып-жыю эшләре технологиясе һәм режимнары һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чараларының һәм жәяүлеләрнең каршылыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

85. Жәяүле тротуарларны, жир өсте кичүләрен, кышкы чорда баскычларны жыештыру үзенчәлекләре:

85.1. Жәяүлеләр өчен тротуарлар, жир өсте кичүләре, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның жәяүлеләр йери торган өлешенең бөтен киңлегенә кардан чистартылырга тиеш.

Чистарту вакыты кар яуганнан соң тугыз сәгатътән артмаска тиеш;

85.2. интенсив кар яву чорында жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;

85.3. бозлавык барлыкка килгәндә, бозлавыкка каршы материаллар беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә.

Тайгак ясалудан соң, бозга каршы материаллар белән эшкәртү вакыты - дүрт сәгатътән артмаска тиеш;

85.4. Жәяүлеләр тротуарларын чистартудан алынган, ишегалларында чүп-чар һәм химик реагентлар белән, ком-тоз катнашмалары белән пычранмаган карны да кертеп, яшел утыртмаларның сакланышын һәм кар суларының агып чыгуын тәэмин итү шарты белән яшелләндерелгән территориядә, чистартылган карны өю рөхсәт ителә.

86. Авыл жирлеге территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

86.1. Урамнарда, майданнарда, яшел утыртмалары булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрдә чүпләргә;

86.2. гамәлдәге законнар нигезендә бүлеп бирелгән жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль кабер корылмалары (истәлекле корылмалар, киртәләр) билгеләргә;

86.3. шушы максатларда каралмаган урыннарда, шул исәптән жәмәгать транспортының муниципаль маршрутларының ахыргы пунктларында, салонны юуны, чистартуны һәм транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтүне башкарырга;

86.4. Биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, гомуми файдаланудагы территорияләрдә төзекләндерү өчен кече архитектура формаларын һәм башка элементларны ватарга һәм аларга зыян салырга, шулай ук аларны үз белдеге белән яңадан бүлү, үзгәртеп кору һәм күчәрүне башкарырга;

86.5. язулар, рәсемнәр ясау, мөгълүмати-басма продукцияне ябыштыру һәм элү, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, стена, баганалар, коймалар һәм әлеге максатлар өчен каралган башка объектларда граффити алып бару;

86.6. бирелгән жир кишәрлекләренең чикләреннән һәм (яисә) коймаларыннан читтә күчемле мөлкәтне кушарга һәм сакларга;

86.7. тротуарларда, газоннарда, юлларда сәүдә әйберләрен, сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә предметларын урнаштыру;

86.8. Билгесез урыннарда кар жыю;

86.9. Тимер-бетон блоklar, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар кую юлы белән квартал эчендәге машина һәм тротуарларны үз белдеге белән ябарга.

86.10. Авыл жирлеге территориясендә, шул исәптән урман, су фонды жирләре территориясендә, авыл хужалыгы билгеләнешендәге жирләрдә көнкүреш, төзелеш чүп-чарын, житештерү калдыкларын, тараларны, агачларны, яфракларны, карларны, сыек көнкүреш калдыкларын ташлау рөхсәт ителми, бу максатлар өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш

87. Авыл жирлеге территориясөндө чүп-чар (чүп-чар, кар, грунт һ.б.) ташлаган очракта, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачыкланган хокук бозуларны 10 көннөн артмаган вакытта бетерү чараларын күрө.

88. Рөхсәтсез урыннарда калдыклар урнаштырган затлар, үз хисабына өлеге территорияне жыештыралар һәм чистарталар, ә кирәк булганда - жир кишәрлеген рекультивациялиләр.

Әгәр дә 20 тәүлек дөвамында рөхсәтсез урында калдыкларны урнаштырган зат билгеләнмәгән булса, калдыкларны алып ташлау һәм рөхсәтсез чүплөкләр территорияләрен рекультивацияләү өлеге территорияне жыештыру өчен жаваплы оешмалар (яисә, өлеге төр хезмәт күрсәтүләренә шартнамәдә каралган булса, калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсуслаштырылган оешма) тарафыннан башкарыла.

89. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектәге жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) стихияле барлыкка килә торган чүплөкләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

90. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыештыру автомобиль юлларын, тротуарларны, парковкаларны, жәмәгать транспортын, пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан ясалма юл корылмаларын даими чистарту чаралары комплексын үз эченә ала.

91. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру юуны, су сибүне, тузанны бетерүне, себерүне һ.б.ны үз эченә ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру, пычрактан, кар һәм боздан чистарту, ком-тоз катнашмасын юлларга сибү, тротуарларга коры ком сибеп чыгу күздә тотта.

92. Юл йөрү өлешен, резерв полосаларын, лоток зоналарын, юлларны көндөз 8.00 дән 21.00 гә кадәр, ә магистральләренә һәм транспортның интенсив хәрәкәтә булган урамнарны төнгә сәгать 23.00 дән 7.00 гә кадәр себерү (алдан дымландырып) башкарыла.

93. Трамвай юлларының бөтен киңлегә, майданнарның ясалма катламы, магистральләр, урамнар һәм юллар, ясалма юл корылмалары, аерымланган трамвай юллары төнлә (23.00 дән 7.00 гә кадәр) һәм көндөз (7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр) башкарыла.

Машиналар йөрү өлешен юганда, су агымы белән чүп-чарны тротуарларга, газоннарга, жәмәгать транспортын көтү тукталышларына, якин урнашкан биналарның фасадларына, сәүдә объектларына һ. б. агузу рөхсәт ителми.

94. Юл буенда урнашкан урналарны чистарту көненә кимендә бер тапкыр башкарыла, тукталыш майданчыкларында - көнгә ике тапкыр.

95. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыруга таләпләр:

95.1. йөрү өлешә пычрануларның төрлө төрләреннән тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлеккә юылырга тиеш. Жайлаштыру сызыклары белән билгеләнгән резерв полосалар комнан һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш;

95.2. Юл кырыйлары әрә габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

95.3. Бүленү полосалары бөтен өслектә ком, пычрак һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш. Тавыш саклагыч стеналар, металл киртәләр, юл билгеләре һәм күрсәткечләр елына кимендә ике тапкыр юылырга тиеш.

Газоннар рәвешендә эшләнгән бүлү полосалары чүп-чардан чистартылырга тиеш, үлән капламының биеклегә 10-15 см дан артмаска тиеш;

95.4 Юлларның бүленгән полосасында үлән капламы биекlege 10-15 см дан артмаска тиеш.

96. Юлларны кышкы жыештыруга таләпләр:

96.1. Кышкы чорда юлларны жыештыру түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) кар һәм юл йөрү өлешен чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын, себерү, карны өемнөргә күчерү һәм кар чыгару;

2) юл йөрү өлешен, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын бозлавыкка каршы материаллар белән эшкөртү;

96.2. юлларның, тротуарларның, парковкаларның юл өлешенән кар жыю, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары кар капламы яткан вакыттан алып даими рәвештә башкарылырга тиеш;

96.3. юлның машиналар йөрү өлешенән һәм алар янәшәсендәге тротуарлардан чистартыла торган кар киң урамнарда, мөйданнарда һәм проспектларда, юл читендәге юлларда, калган урамнарда - юлның өске өлешенә (машиналар йөрү өлешенә киңлегенә карап - урамның бер яки ике ягыннан) хәрәкәт ителә һәм валда формалаша.

Юл чатларында, жәмәгать транспорты тукталышларында, жәяүлеләр кичү урыннарында, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда кар көртләре чистартыла: киселештә-чатның киңлегендә, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында-уырту мөйданчыгы озынлыгында, жәяүлеләр кичү урыннарында-кичү киңлеге, әмма 5 метрдан да ким булмаган, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда-1,5 м. га кадәр.

Кар өеменә киңлеге 2 м дан артмаска тиеш;

96.4. Кар беренче чиратта күперләрдән һәм юлүткәргечләрдән, жәмәгать транспортының маршрут хәрәкәте булган тар урамнардан, пассажир транспорты тукталышларынан һәм жәяүлеләр һәм транспорт чаралары туплану мөмкинлеге булган башка урыннардан алына;

96.5. Кар яуган вакытта юлларның юл өлешендә кар , кар эретү станцияләренә яки билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус урыннарда, ул төмамланган вакыттан алып алты сәгаттән дә соңга калмыйча чыгарылырга тиеш.

96.6. юлларны жыештырганда тышкы яктырту баганаларын, терәк щитларын, идарә шкафларын һәм башка корылмаларны, агачларны, куакларны, шулай ук машиналар йөрү өлеше буйлап карны механикалаштырып жыештырганда яшел үсентеләрнең сакланышын тәэмин итәргә кирәк.

97. Экстремаль шартларда юлларны жыештыру өчен вәкаләтле орган юлларны жыештыру буенча чаралар комплексын күздә тоткан эшләрнең авария планын әзерләргә тиеш.

98. Рөхсәт ителми:

98.1. тротуарларга, юлларның һәм юлларның йөрү өлешенә кар, боз, квартал эчендәге юллардан, ишегалды территорияләренән, предприятие, оешма территорияләренән, төзелеш мөйданчыкларынан, сәүдә объектларынан, шәхси йортлардан чистартылган юл йөрү өлешен жыештыручы зат белән килешү булмаганда гына аларны алга этәргә яисә күчәргә;

98.2. Тротуарларда бозга каршы реагент буларак техник тоз һәм сыек хлор кальций кулланырга, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел утыртмалары булган территорияләрдә;

98.3. Пычранган ком-тоз кар катнашмаларын, газоннарда, чөчәклекләргә, куаклыкларга һәм башка яшел үсентеләргә роторлы ташлауны һәм күчәргәне тормышка ашыру;

98.4. Билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм сакларга;

98.5. Кар өемнөрөн формалаштыру:

1) күрү өчпочмагы зонасында бер дәрәжәдә һәм тимер юл аша чыгу юлларының һәм урамнарның киселешендә;

2) транспорт киртәләре яисә югары бордюр белән жиһазландырылган юллар участокларында;

3) тротуарларда;

4) янәшәдәге территорияләргә (ишегалларына, квартал эчендәге машина юлларына һәм территорияләргә).

98.6. юлга автотранспорт тәгәрмәчләре белән грунт һәм пычрак чыгару;

98.7. Грунт, чүп-чар, чәчелмә төзелеш материаллары, жиңел тара, юлларның пычрануына юл куймый торган брезент яки башка материал белән агачларны ташырга, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) юлга, тротуарга, юл кырыена яки юлга якин газ полосасына кою мөмкинлеген юкка чыгаручы чаралар күрмичә генә күчереп йөртәргә.

Жыештыру, санитария хезмәте күрсәтү һәм кешеләр күпләп ял итү урыннарын төзекләндерү

99. Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарына түбәндәгеләр керә:

1) майданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, пляжлар, оештырылган ял урыннары;

2) актив ял итү һәм мавыктыргыч чаралар урыннары - стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә майданчыклары һ.б.

3) сәүдә объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак-ваклап сату чөптәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнеш, көнкүреш хезмәте күрсәтү;

4) административ һәм ижтимагый биналарга, учреждениеләргә якин территорияләргә.

100. Гомуми файдаланудагы майданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буен һәм башка территорияләргә жыештыру:

100.1. майданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буен 23.00 дән 8.00 гә кадәр жыештырылырга тиеш. Көндөз патрульле жыештыру калдыклар белән тулган чүплекләргә һәм чүп-чар жыю урыннарын чистарту эшләрен башкара;

100.2. Кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны жыештырганда, химик реагентлары булмаган карны шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда, яшел утыртмаларны саклаган һәм кар суларын агызып чыгаруны тәэмин иткән очракта, вакытлыча карны саклау рәхсәт ителә.

101. Катты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә шартнамә төземичә пляж ачу рәхсәт ителми.

102. Ваклап сату базарларын жыештыру һәм санитар карап тоту:

102.1. Ваклап сату базарларының (алга таба - базар) территорияләргә төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер майданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, яңгыр һәм кар суларын агызу өчен катты өслекләргә һәм авышлыклары булырга, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

102.2. Базар һәм аның тирәсендәге территорияләргә төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз чүп-чар патрульле жыештыру катты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыештыру һәм чистарту эшләрен башкара;

елның жәйге чорында базар территориясендә мәжбүри тәртиптә атна саен

дымлы жыештыру башкарыла;

102.4. базар территориясе 40 кв. м. майданга бер чүп савытыннан чыгып урналар белән жиһазландырыла, өстәвенә, алар арасындагы ара линия буенча 10 метрдан артмаска тиеш;

103. Базар территориясендә һәм аның янәшәсендә урнашкан оешмаларның, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятелиәренә, киоскларның, сәүдә палаталарының һәм павильоннарның эшчәнлегә каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә шартнамә төземичә рөхсәт ителми.

104. Сәүдә объектларын һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектларын жыю һәм санитар карап тоту:

104.1. Сәүдә объектларын һәм (яисә) жәмәгать туклануы һәм аңа якин территорияләренә тулысынча жыештыру тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кич) гамәлгә ашырыла. Көндөз патрульлә жыештыру калдыклар белән тулган чүпләкләрне һәм чүп-чар жыю урыннарын чистарту эшләрен башкара;

104.2. Сәүдә һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында бер үк формадагы һәм төстәге кимендә ике урна урнаштырыла;

Вақытлыча сәүдә итү урыннарында 10 м радиуста тирә-як территорияләренә жыештыралар. Газоннарда һәм тротуарларда тара һәм товарларны саклау рөхсәт ителми;

104.4. калдыкларны чыгару тәэмин ителә.

105. Башка сәүдә майданчыклары территорияләрен, стационар булмаган ваклап сату чөлтәре объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге территорияләренә жыештыру, аларны япканнан соң, елның жылы вақытында мәжбүри рәвештә су сибеп башкарыла. Агымдагы жыештыру көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

106. Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарын төзекләндерү:

106.1. Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә катламның каты төрләрен (плитә яки асфальт рәвешендә), яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен кече контейнерлар, урам жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, участкаларны саклау элементлары (металл киртәләр, өслекнең махсус төрләре һ.б.) керә;

106.2. Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарының барлык территорияләрендә, пляжлардан кала, каты өслеклә яисә чөчөлгән үләннәр яисә яшел үсентеләр булган үсемлекләр җир булырга тиеш;

106.3. ял итү һәм кешеләр күпләп була торган территорияләрдә яшелләндерү участкаларын чөчөк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркемлә үсентеләр, вертикаль, күпкәтлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;

106.4. кешеләр күпләп ял итә торган урыннар бәдрәф бүлмәләре белән жиһазландырылган булырга тиеш, бәдрәфләр урнаштыру һәм аларны карап тотуга карата таләпләрне үтәү зарур;

106.5. пычанган саен, кешеләрнең ял итү яисә массакүләм булу урыннарында фонтаннар, буалар, елга ярлары чистартылырга тиеш;

106.6. Массакүләм чаралар уздырганда, аларны оештыручылар, аңа якин территорияләренә жыештыруны һәм бозылган төзекләндерү эшләрен торгызуны тәэмин итәләр. Чараны үткөрү урынын, аңа якин территорияләренә жыештыру һәм бозылган төзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткөрүгә билгеләнгән тәртиптә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

107. Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннары территорияләрендә рөхсәт ителми:

- 107.1. моның өчен билгеләнмәгән урыннарда тараларны һәм сәүдә жиһазларын сакларга;
- 107.2. Территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга;
- 107.3. автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклекларын агызырга;
- 107.4. автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар уздырырга, билгеләнгән төр типне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;
- 107.5. табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларын зарарларга;
- 107.6. Кече архитектура формаларын зарарларга һәм аларны билгеләнгән урыннан күчерергә;
- 107.7. өстәлләрдә һәм эскәмияләрнең аркаларында утырырга;
- 107.8. сыек азык-төлек калдыкларын, сатуратор җайланмаларыннан су, куас һәм сыра цистерналарыннан, тротуарларга, газоннарга һәм юлларга агызу;
- 107.9. автотранспорт чараларының түләүле стоянкаларын законсыз оештырырга;
- 107.10. Стационар булмаган объектларны үз белдеге белән урнаштырырга;
- 107.11. тротуарларның асфальт-бетон өслеген, янәшәдәге яшел зоналарның бөтенлеген һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларын бозарга;
- 107.12. территориядә сәүдә-суыткыч җайланмасы кую;
- 107.13. Халыктан каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) калдыкларны контейнерларга (бункерларга) урнаштыруга шартнамә булмаса, каты көнкүреш калдыкларын идарәче оешмалар белән җыю өчен каты көнкүреш калдыкларын (бункерлар) җыярга;
- 107.14. Тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка җайланмалар кую юлы белән тротуарларны үз белдеге белән каплау;
- 107.15. товарны сәүдә объектларыннан читтә чыгарырга;
- 107.16. учак ягу, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә җылылык белән эшкәртү өчен башка җайланмалар куллану.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен җыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

108. Йорт яны территориясен җыештыру:
- 108.1. җыештыру түбәндәге эзлеклелектә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, җәяүлеләр өчен юлларны (бозлавык һәм тайгак чорда - ком), ә аннан соң ишегалды территорияләрен җыештыру;
- кар яву вакытында башкарыла торган кар чистартудан тыш, җыештыру 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла.
- Көндөзгә вакытта машиналар тизлеге 4 км/сәг булганда җыештырырга рөхсәт ителә.
109. Җәйге җыештыру:
- 109.1. Йорт яны территорияләрен җәйге җыештыру: себерү, юу яки су сибү - махсус машиналар ярдәмендә - башлыча иртүк, иртәнге һәм соң, кичке сәгатьләрдә, башкарылырга тиеш;
- 109.2. Тротуар юуны бары тик ачык тротуарларда гына һәм биналардан урамның машина юлына таба юнәлештә генә башкарырга кирәк;
- 109.3. Көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк кадәр башкарылырга тиеш, ләкин тәүлегенә кимендә ике тапкыр.
110. Кышкы җыештыру:
- 110.1. түбәләрдә туплана торган кар вакытында жиргә ташланырга һәм

агынты полосага күчөргө, э киң тротуарларда - валларга жыелырга тиеш;

110.2. Сугарулы кар тротуарлардан машина юлының алгы өлөшөнө, э ишегалларында - төзелеш урыннарына күчерелергө тиеш;

110.3. квартал эчендөгө юллардан күчерелгөн карны борт ташына параллель рөвештө урнашкан өөмнөргө һәм валларга салырга яки юл буенда, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар урнаштырырга кирәк;

110.4. киңлеге 6 м дан артык булган тротуарларда, газоннар белән урамнарның машиналар йөрү өлөшөннән аерып, карны алга таба бетерү өчен, тротуар уртасына чыгарырга рөхсәт ителә;

110.5. карны вал һәм өөмнөргө салу эшләрә кар яву тәмамланганнан соң алты сәгатътән дә соңга калмыйча тротуарларда, э калган территорияләрдә 12 сәгатътән дә соңга калмыйча төгәлләнергө тиеш;

110.6. Куллану калдыклары, ком-тоз катнашмалары һәм реагентлар тарафыннан пычранмаган, ишегалларында һәм квартал эчендөгө юлларда, яшел утыртмаларны һәм кар катламын саклауны тәэмин итеп, яшелләнделергән территориядә чиста кар туплау рөхсәт ителә;

110.7. Тротуарларны һәм квартал эчендөгө машина юлларын кулдан жыештырганда кар тулысынча жыештырылырга тиеш. Камилләштерелгән япмалар булмаганда, карны хәрәкәт астына жыярга кирәк, аннары аны тыгызлау өчен кар катламын калдырырга кирәк;

110.8. тайгак барлыкка килгән очракта, ком-тоз катнашмасы белән юл катламнарын эшкөртү 0,2-0,3 кг/м нормасы буенча башкарылырга тиеш;

110.9. Бозны эшкөрткөннән соң, ачык грунтка, агачларга яки газоннарга элөгүгө юл куймыйча күчерелергө тиеш.

111. Яз жытүгө түбөндөгеләр гамәлгә ашырыла:

111.1. Язгы агым суларын нормаль чыгару өчен таләп ителә торган урыннарда су агып китүне тәэмин итү өчен канауларны юдырту һәм чистарту;

111.2. системалы рөвештә кар суын люкларга һәм яңгыр сулары челтәрәнең кабул итү коеларына кудырту;

111.3. Кар эрегәннән соң, калган кар һәм бозны чистарту.

112. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:

112.1. күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясе) карап тоту түбөндөгеләрне үз эченә ала:

1) даими жыештыру;

2) яңгыр кабул итү коеларын, дренажларын, люкларын һәм рәшәткәләрен ремонтлау һәм чистарту;

3) инженер челтәрләрәнең карау коеларына, янғын сүндерү су белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) каршылыксыз үтеп керүне тәэмин итү;

4) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны жыю һәм алып китү;

5) яшелләнделерү һәм булган яшел утыртмаларны карау;

6) кече архитектура формаларын карап тоту, агымдагы һәм капиталъ ремонтлау.

113. Барлык төр калдыклар контейнерлар һәм бункерларга жыелырга тиеш, алар су үткәрми торган өслекле контейнер мөйданчыкларында урнаштырыла, каты көнкүреш калдыкларын туплау нормалары нигезендә кирәкле күләмдә.

114. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданныр:

114.1. йорт яны территорияләрәндә чисталык һәм тәртип саклай;

114.2. Каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрәндә урнашкан махсус мөйданчыкларга гына урнаштыралар.

115. Идарәче оешмалар түбөндөгеләрне тәэмин итә:

115.1. 08:00 сәгатькә кадәр йорт яны территорияләрен жыештыру һәм көн дэвамьнда - чисталыкны саклау;

115.2. Каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, ә канализациясе булмаган биналарда - моннан тыш, сыек көнкүреш калдыклары өчен жыентыклар урнаштыру;

расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару;

115.4. контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мөйданчыкларын, аларга килү юлларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;

115.5 Подъездларга керү юлларында чүп савытлары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;

115.6. Территорияне сезонлы эксплуатацияләүгә әзерләү, шул исәптән суның агып чыгуын тәэмин итү өчен юыну һәм канау чистарту, кар суларының люкларга һәм коега даими рәвештә куылуы, кар эрегәннән соң территорияне чистарту һәм кирәкле башка эшләрне башкару;

115.7. тайгак участкаларны ком-тоз һәм (яисә) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкөртү;

115.8. Яшел үсентеләрне һәм газларны саклау һәм квалификацияле карау;

115.9. Тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгы төшү белән яндыру.

116. Йорт алды территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

116.1. Яфракны, калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрен яндырырга;

116.2. Хужалык мөйданчыгынан читтә кием, келәм һәм башка предметларны элөргә;

116.3. контейнер мөйданчыкларына илтүче юлларны томаларга;

116.4. Урамнарның һәм юлларның, тротуарларның, газларның һәм яшел зоналарның юл өлөшөндә контейнерлар (бункерлар) билгелөргә;

116.5. йорт яны территорияләрен, шул исәптән шлагбаумнарны яки автоматик капкаларны, билгеләнгән тәртипне бозып, үз белдеге белән коймалар кую;

116.6. Үз белдеге белән ишегалды корылмалары төзөргә;

116.7. йорт янындагы территорияне металл, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм житештерү һәм куллану калдыклары белән капларга, тара тупларга һәм сакларга;

116.8 калдык сулар, калдыклар һәм чүп-чар ташларга;

116.9. Автотранспорт чараларын түлөүле туктатуны оештырырга;

116.10. Тимер-бетон блоклар, баганалар, киртөләр, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән квартал эчөндөгө юлларны үз белдеге белән ябарга;

116.11. Автомашиналар юу, ягулык һәм майлар агызуны башкарырга, тавыш сигналларын, тормозны һәм двигательләрне көйлөргә;

116.12. кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясыя торган теләсә нинди эшләр башкарырга;

116.13. Сәүдә һәм жәмәгать туклануының теләсә нинди предприятияләрен, шул исәптән палаткаларны, киоскларны, ларекларны, мини-базарларны, павильоннарны, жөйге кафеларны, житештерү объектларын, автомобильләрне, көнкүреш техникасын, аяк киемнәрен, шулай ук кунак бүлмәләреннән тыш, автостоянкаларны урнаштырырга;

116.14. йорт яны территориясенә эчке юллары буенча транспорт транзит хәрәкәтен гамәлгә ашырырга;

116.15. учак ягарга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар

уздырырга, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга;

116.16. Әлеге территорияләрдә торгызу эшләрен мәжбүри уздыру шарты белән кирәкле эшләрен башкару очрактарыннан тыш, яшелләнделгән территорияләрдә, балалар, спорт һәм хужалык майданчыкларында транспорт чараларын урнаштыру.

117. Йорт яны территорияләрен яшелләндерү:

117.1. Йорт яны территорияләрен яшелләндерү, яшел үсентеләрнең сакланышы өлеге кагыйдәләр таләпләре нигезендә идарәче оешмалар тарафыннан тәэмин ителә;

Йорт яны территориясен яшелләндергәндә торак йортларның стеналарыннан агачларның 5 м дан да ким булмавын исәпкә алырга кирәк. Зуррак агачлар өчен ара 5 м дан артык, куаклыклар өчен - 1,5 м булырга тиеш. Куаклыкларның биюклегә беренче каттагы тәрәзә уемының аскы почмагынан артмаска тиеш.

118. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

118.1. Яшел утыртмаларның сакланышын һәм бөтенлеген;

118.2. Жәй көннәрендә һәм коры көннәрдә газоннарга, чөчөкләргә, агачларга һәм куакларга су сибү;

118.3. Аларда төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, кар, боз һәм башка төзелешләрдән башка газоннарның сакланышы һәм бөтенлеген;

118.4. Яңа агач һәм куакларны утырту, юллар чөлтәрен үзгәртү һәм жиһазларны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру, агротехник шартларны үтәп урнаштыру;

118.5. Яшелләнделгән территорияне (яшелләндерү участкаларын) саклау элементларын биюклегә 0,5 метрдан артмаган декоратив киртәләр рәвешендә урнаштыру яисә транспорт чаралары керүгә комачаулаучы 0,5 метрдан да артык булмаган биюклектәге баганалар урнаштыру, яисә куаклар утырту.

119. Йорт яны территориясен төзекләндерү:

119.1. Һәр йорт биләмәсенең территориясендә, кагыйдә буларак, түбәндәгеләр булырга тиеш:

1) киём-салым, келәм, йорт кирәк-ярактарын киптерү өчен хужалык майданчыгы;

2) өлкәннәргә ял итү майданчыгы;

3) балалар өчен уен һәм спорт майданчыклары, балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларын жиһазлау.

120. Хужалык майданчыгында кер киптерү жайланмасы, киём киптерү өчен элгечләр, комлы тартма, чүп савыты, эскәмияләр булырга тиеш. Майданны киртә белән әйләндереп алырга кирәк. Майданчыкларны, ял итү урыннары элементларын төзү һәм төзекләндерү билгеләнгән таләпләргә туры китереп башкарылырга тиеш.

121. Участок территориясенә зурлығы мөмкинлек бирсә, участок чөкләрендә этләр йөртү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

122. Йортларның подъездлары каршындагы майданчыклар, юл йөрү һәм жәяүлеләр өчен юллар каты өслөклә булырга тиеш. Каты өслөкләрен урнаштырганда кар һәм яңгыр суларын ирәкле агу мөмкинлегенә каралырга тиеш.

123. Торак йортларга төзелгән жәмәгәт корылмалары йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү юлларына ия булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспортын кую ишегалды территориясеннән читтә булырга тиеш.

124. Торак йортның тәрәзәләре һәм фатирларга керү урыннары урнашкан ишегалды ягынан жәмәгәт билгеләнешендәге биналар өчен материалларны,

продукцияне урнаштыру рөхсәт ителми. Тәрәзәләре булмаган торак йортларның, жир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан йөкләнешне башкарырга кирәк.

125. Квартал эчендәге территорияләрдә транспорт чараларын урнаштыру кешеләрнең, шулай ук урып-жыю һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

Шәхси торак төзелеше территорияләрен җыештыру

126. Торак йортлар хужалары көн саен жир участогын (шул исәптән кардан) һәм аның территориясен җыештыралар.

127. Шәхси торак төзелеше территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

127.1. карны этеп чыгарырга, чүп ташларга, шлак ташларга, йорт биләмәләре территориясенә сыек көнкүреш калдыкларын агызырга;

127.2. Ишегалды һәм аның янәшәсендәге территориядән чистартылган кар һәм бозны юлларның һәм юл йөрү юлларының юл өлешенә күчәргә.

V. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

128. Яңа төзекләндерү элементлары билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект (паспорт) нигезендә һәм аның нигезендә тулысынча урнаштырыла:

- аерым торучы күрсәткечләр;
- тышкы мәгълүмат чаралары;
- мобиль һәм вертикаль яшелләндерү, су җайланмалары, типлаштырылган муниципаль җиһазлар, коммуналь-көнкүреш җиһазлары рәвешендәге кече архитектура формалары;
- капитал булмаган объектлар, шул исәптән индивидуаль башкаруда сезонлы объектлар һәм стационар булмаган сәүдә объектлары;
- биналарның, корылмаларның, шул исәптән, аерым витриналардан һәм керү төркемнәреннән тыш, архитектур яктырту;
- фасадларның төсләр чишелеше, шул исәптән декоратив-сәнгати бизәлеш рәвешендә;
- гомуми файдаланудагы, чикләнгән файдаланудагы территорияләрне комплекслы төзекләндерү;
- кондиционерларның тышкы блокларын комплекслы урнаштыру.

мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект (паспорт) мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дөүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Озын яисә даими файдаланудагы территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кулдан күчәргә мөмкинлеген булдырмас өчен ныгытылырга тиеш.

Төзекләндерү элементларында мәгълүмат Россия Федерациясә дөүләт теле һәм Татарстан Республикасы дөүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәгән килеш урнаштырылырга тиеш.

Ике яки аннан да күбрәк тел кулланган очракта, текстлар әчтәлек һәм техник бизәлеш буенча тиндәш булырга, тикшереләргә тиеш.

129. Төзекләндерү элементларының әчтәлеген, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертәп, төзекләндерү элементлары хужалары гамәлгә ашыра.

Яшеллөндөрү

130. Яшел утыртмалар территорияне төзеклөндөрүнең мәжбүри элементы булып тора.

Төзеклөндөрү эшләрэн башкарганда гамәлдәге яшел утыртмаларны мөмкин кадәр күбрәк саклап калырга кирәк.

131. Авыл жирлегә территориясендә яшеллөндөрүнең ике төрә кулланылырга мөмкин: стационар яшеллөндөрү - туфракка утырту һәм мобиль урыннарға үсемлекләрне махсус күчмә савытларға (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту.

Стационар һәм мобиль яшеллөндөрүне рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрендә (түбә яшеллөндөрү), фасадаларында (вертикаль яшеллөндөрү) архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар булган майданчыклар) төзү өчен файдаланалар.

132. Яшеллөндөрү объектларын карап тоту - ул яшел үсентеләрне һәм яшеллөндөрелгән территорияләрне төзеклөндөрү элементлары белән карау, зур булмаган деформацияләрне һәм күләмле корылмаларның конструктив элементларына зыян китерү, шулай ук жәйге һәм кышкы вакытта күчмә кече формаларны жыештыру.

133. яшеллөндөрү объектларында эшләр башкаруга таләпләр:

133.1. яшеллөндөрү объектлары янындагы төзелеш майданнарын оештырганда проектта билгеләнгән яшел үсентеләрнең бөтенлеген саклау буенча чаралар күрергә кирәк, агач кәүсәләрен саклау, куакларның сабакларын бәйләү, куакларның яраларын бәйләү, юл янында урнашкан туфрак кишәрлекләренә гравий салу юлы белән туфракны тыгызлауны кисәтү максатыннан чыгып саклана.;

133.2. Территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, машина юлларын һәм тротуарларны төзеклөндөрү яшеллөндөрү алдыннан тәмамланырга тиеш;

133.3. туфрак катламын бозу белән бәйлә ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда туфракның уңдырышлы катламын алырга һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләрне башкарганнан соң бозылган жир кишәрлекләрен һәм утыртмаларны торгызырга кирәк. Яңадан торгызу, эшләрне житештерү проектында каралырга тиеш;

133.4. Яфрак һәм үләнне билгеләнгән тәртиптә туплау яисә юкка чыгару;

133.5. Биеклегә 0,5 м дан артмаган декоратив киртәләр рәвешендә яшеллөндөрү объекттын саклау элементларын урнаштыру яки транспорт чаралары узарга комачаулаучы 0,5 м биеклектәге баганалар урнаштыру.

134. Яшел утыртмаларның хуҗалары:

134.1. Яшел утыртмаларны саклауны һәм квалификацияле карауны тәэмин итәләр;

134.2. елның жәй көннәрендә коры көннәрдә газоннар, чәчәк түтәлләре, агач һәм куакларга су сибүне тәэмин итә;

134.3. газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итәләр;

134.4. Агачларны һәм куакларны утырту, шулай ук юллар, майданчыклар, газоннар чөлтәрләрен планлаштыруны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына үзгәртәләр;

134.5. яшеллөндөрү объектларында сулыклар булса, аларны чиста тоталар һәм кимендә 10 елга бер тапкыр чистарталар.

135. Яшеллөндөрелгән территорияләрдә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

135.1. Төзелешләр, аларның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүен тәэмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, урнаштырырга;

135.2. Үз белдеге белән агач һәм куакларны утыртырга, газоннарны һәм

чөчөклөрне юкка чыгарырга;

135.3. бакчалар, скверлар, мемориаль зоналар газоннарында, гомуми кулланылыштагы яшеллөндөрү объектлары булган бульварларда ял итү һәм уеннар өчен хәрәкәт итәргә, урнашырга;

135.4. яшеллөндөрү объектларында, моның өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш, чаңгы һәм чаналарда шуу;

135.5. Агачларга һәм башка яшел утыртмаларга гамак, таган, турник, киптерү өчен бау тагарга, агачларга тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләрне, афишаларны, игълан материалларны, агитация материалларын, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәмин итү чараларын, баганалардан, коймалардан, реклама калканнарыннан, электр чыбыкларыннан, лампалардан, чөнөчкеле коймалар элэргә һәм беркетергә;

135.6. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләрне (бирелгән рөхсәттән, паспорттан башка), агитация материалларын, техник конструкцияләрне, юл хәрәкәте катнашучыларын мәгълүмати тәмин итү чараларын урнаштырырга;

135.7. стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын билгелэргә, шул исәптән, ел вакытына бәйсез рөвештә, автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырырга;

135.8. төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдэлэр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычратылган кар, боз өю;

яшелчә бакчалары өчен казу эшлэрен башкарырга;

135.10. Йорт хайваннарын газоннарда һәм чөчөклөклөрдә йөртөргә;

135.11. Үсентелэргә кар элэгүне булдырмый торган махсус жайланмалардан башка ротор кар чистарту машиналарын куллану;

135.12. Яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны лотокларга һәм башка суүткөргөч жайланмаларга кертергә;

135.13. катнашманы һәм чүпне газоннарда ташларга;

135.14. учак ягарга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар уздырырга, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдөмөндә жылылык белән эшкөртү өчен башка жайланмалар кулланырга;

135.15. Сок, сумала чыгару өчен агачларны кисэргә, аларга башка механик зарарланулар ясарга;

135.16. житештерү һәм куллану калдыкларыннан, шул исәптән автомобиль покрышкаларыннан, территорияне төзөклөндөрү, авыл жирлеге территориясендә клумб оештыру өчен файдаланырга;

135.17. күпъяллык чөчөклөр билэгән жир кишәрлеклөрөннән карны чыгарырга, шулай ук кардан суыкка чыдам үсөмлөклөр утырту белән шөгылләнүче участкаларны кардан ачарга;

135.18, санитария таләплэре югары булган урыннардан тыш, агач көүсэлэрен агартырга (чүп контейнерларына, жөмөгәт бөдрөфлэренә һ.б.);

135.19 яшеллөндөрелгән территориялөрдә урнашкан скульптураларны, эскөмиялэрен, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

135.21. Урман паркларының, паркларның, бакчаларның, бульварларның яшеллөндөрелгән территориялөрендә, элэге территориялөрдә торгызу эшлэрен мөжбүри уздыру шарты белән кирәкле эшлэрен башкару очракларыннан тыш, транспорт чараларын урнаштыру;

135.22. транспорт чараларын, шул исәптән комплектланган (төзөк булмаган), яшеллөндөрелгән территориялөрдә дөвалау, балалар уку-укуту һәм фәнни учреждениелэр, сөнөгәт предприятиелэре, спорт комплекслары һәм торак кварталларда, ел фасылына карамастан, урнаштырырга.

Коймалар

136. Коймалар урнаштыру төзеклөндөрү өчен өстәмә элемент булып тора.

137. Коймалар бер-берсеннән аерыла:

- 1) билгеләү (декоратив, яклау, аларның ярашуу);
- 2) биеклегә (түбән - 1,0 м га кадәр, уртача - 1,1-1,7 м, югары - 1,8-3,0 м);
- 3) материалның төре (металл, тимер-бетон һ.б.);
- 4) күз карашы өчен ачыклык дәрәжәсе;
- 5) стационар дәрәжәсе (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка киртәләр.

Коймаларны проектлау аларның урнашу урыннарына һәм билгеләнешенә карап, гамәлдәге дөүлэт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектлау проектларына карап башкарыла.

138. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен төзү өлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеш регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш.

Ижтимагый, торак, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә тимер-бетон коймаларны проектлау рөхсәт ителми.

Сәнэгать, махсус территорияләрне ачу декоратив тимер-бетон панельләрдән башкарылырга мөмкин.

Коймаларның урта һәм югары төрләрен проектлаганда жир асты корылмалары белән кисешү урыннарында ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирә торган коймалар конструкцияләре каралган.

Агачлар интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зонасында яки төзелеш һәм реконструкция эшләре башкару зоналарында үскән очракта, яклауның башка төрләре булмаганда, 0,9 м һәм аннан да күбрәк, 0,8 м диаметрлы һәм аннан да күбрәк яшенә, агач токымнарына һәм башка характеристикаларга бәйле саклык киртәләрен күздә тотарга кирәк.

Жир өслеген ябу

139. Жир өслеген ябуны авыл жирлегә территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәт итү шартлары тәэмин итә, шулай ук барлыкка килгән авыл жирлегендә төзелешнең архитектур йөзен формалаштыра.

Төзеклөндөрү максатларында түбәндәге төр өслекләр билгеләнә:

1) каты (капиталь) өслекләр - монолит яисә жыелма өслекләр, шул исәптән асфальт-бетоннан, цементлы бетоннан, табигий таштан башкарыла;

2) табигий хәлдәге йомшак (капиталь булмаган) капламалар - табигий яки ясалма материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранитлы чөчүлекләр, керамзит, резин) эшләнгән, коры катнашмалар, тыгызланган яки ныгытылган материаллар белән ныгытылган капламалар.;

3) газон капламалары - үлән катламын эзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган капламалар;

4) катнаш өслекләр - өслекләрнең үрелмәләрен тәшкил итүче өслекләр (рәшәткә плитәсе яисә газон рәшәткәсе яисә йомшак өслек).

140. Каплау төрләрен сайлауны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә башкарырга кирәк:

1) каты - мөмкин булган йөкләнешләренә, сыйфатны һәм хәрәкәт составын, проектлау вакытына гамәлдә булган яңгынга каршы таләпләренә исәпкә алып;

2) йомшак - территорияләрнең аерым төрләрен (шул исәптән балалар, спорт майданчыкларын, этләренә йөртү өчен майданчыкларны, урамда йөрү юлларын) төзеклөндөргәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып;

3) газон һәм катнаш (иң экологик) күрсәткечләр.

Каты өслекнең каты төрләре коры халәттә коэффициенты белән - 0,6, юешлектә-0,4 коэффициенты белән өслеккә ия булырга тиеш.

Кафель, жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә, жир өсте һәм жир асты кичүләрендә, керү төркемнәре баскычларында һәм майданчыкларында ясалма һәм табигый таштан ясалма яки изоляцияләнган плитәләрне куллану рәхсәт ителми.

141. Кулланыла торган катламның колористик чишелеше формалаша торган мохитнең төсләр чишелешен исәпкә алынырга тиеш.

Баскычлар, пандуслар

142. Жәяүлеләр коммуникацияләреннән 60тан артык промилле баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп йери торган объектлар, инвалидлар һәм картлар йортлары, баскычлар урнашкан урыннарда төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә 50дән артык промилле, һичшиксез, аларны пандус белән озатып барырга кирәк.

бордюр пандусының авышлыгы 1:12 кабул ителә.

Баскычларның беренче баскычларын төшкәндә һәм күтәрелгәндә, ачык төстөгә капма-каршы төстөгә сызыклар белән аерып күрсәтергә кирәк.

Бер марш чикләрендә тышкы баскычларның барлык баскычлары да баскычларның киңлегенә һәм биеклегенә буенча бертөрле итеп билгеләнә.

Киртәләү пандусы булмаган очракта 75 мм биеклектөгә киртәләү бортигын күздә тотарга кирәк.

Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участоклары әйләнә-тирәдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.

Баскычның яки пандусның ике ягы буенча 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисештөгә тоткычлар каралган.

Майданчыклар

143. Авыл жирлегенә территориясендә түбәндәге майданчыклар урнашкан: балаларның уеннары, өлкәннәрнең ялы, спорт белән шөгыльләнү, чүп-чар жыю чарасын урнаштыру, этләренә йөртү, автомобильләр кую урыннары.

Теркәлгән мәдәни мирас ядкарларының һәм махсус сакланылучы табигать территорияләренең саклау зоналары чикләрендә майданчыклар урнаштыру истәлекләренә саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау вәкаләтле органнары белән килештерергә тәкъдим ителә.

Йорт тирәсендәге территорияләр, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт майданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Майданчыклар төзек һәм жәрәхәтләнү куркынычсыз инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.

Балалар майданчыклары

144. Балалар майданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым майданчыклар рәвешендә яисә яшь төре буенча зоналаштырылган комплекслы уен майданчыклары буларак оештырыла.

Балалар майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак төрләре, майданчыкның газон белән тоташу элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмия һәм

урналар, яктырту жиһазлары.

Торак йортлар һәм жәмәгать биналары тәрәзәләреннән мөктәпкәчә яшәтәге балалар мөйданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 метрдан, кече һәм урта мөктәп яшендәге балалар мөйданчыклары - 20 метрдан кимрәк, комплекслы уен мөйданчыклары 40 метрдан да ким булмаса, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаса тиеш.

Балалар уен мөйданчыклары контейнер мөйданчыкларыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

145. Балалар мөйданчыклары түбәндәгеләргә ия булырга тиеш:

145.1. жәйге чорда тигезсезлекләр ком сибелгән өслек планировкасы булырга;

145.2. даими рәвештә себереләргә һәм иртәнге вакытта чылатылырга;

145.3. буялырга, мөйданчыкта коймаларның һәм корылмаларның буялуын елга кимендә бер мәртәбә башкарырга, ә ремонтлауны - кирәк булган саен;

145.4.Транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, машина юлларыннан, борылыш мөйданчыкларыннан, стоянкалардан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру өчен мөйданчыклардан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлы саклау участкаларыннан изоляцияләнергә.

Травматизмны булдырмас өчен, мөйданчык территориясендә чыккан тамырлар яки түбән ботаклар, жир өслегендә урнашкан иске, киселгән жиһаз калдыклары (стойкалар, фундаментлар) булу рөхсәт ителми (кагыйдә буларак, турникларда һәм атынгычларда).

Янындагы территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар мөйданчыклары территориясендә эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын туплау рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, мөйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

Яктырту жайланмаларын 2,5 м дан да ким булмаган биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру норматив куркынычсызлык параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

146. Балалар мөйданчыкларын карап тоткан өчен жаваплылык һәм аларда куркынычсызлыкны тәэмин итү аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

Спорт мөйданчыклары

147. Спорт мөйданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән.

Спорт мөйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак яисә газон төрләре (жәйге чорда), спорт жиһазлары.

Спорт мөйданчыклары яшелләндерелә һәм сетка койма белән әйләндереп алына. Яшеллек мөйданчык периметры буйлап урнаштырыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биекlege 2,5-3 м, мөйданчыкларның бер-берсенә терәлгән урыннарында биекlege 1,2 м.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура мөйданчыкларында яки махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) рекреацияләр составында урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары завод тарафыннан житештерелгән, шулай ук махсус эшкәртелгән өслектәге бүрәнәләрдән һәм борыслардан эшләнгән булырга мөмкин.

Урнаштырганда сертификацияләнгән жиһазлар каталогларына таянып эш

итэргэ кирэк.

Ял итү мөйданчыклары

148. Торак төзелеше территориясендә өлкән яшьтәге халыкның ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял мөйданчыкларын оештыру мөмкин. Торак йортлар тәрәзәләреннән алып тын ял итү мөйданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, шау-шулы өстәл уеннары мөйданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял мөйданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге гадәттә түбәндәгеләргә үз эченә ала: каты өслек төрләре, мөйдан өслеген газон белән бөйләү элементлары, яшелләндерү, ял өчен эскәмияләр һәм өстәлләр, чүп савытлары (кимендә һәр скамьяның бер өлешендә), яктырту җиһазлары.

Мөйданчыкны каплау плитка куәте рәвешендә проектларга киңәш ителә. Ял мөйданчыкларын һәм балалар мөйданчыкларын берләштергәндә, балалар уеннары зонасында өслекнең каты төрләрен урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә чирәмдәге ял мөйданчыклары оештырылырга мөмкин.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

149. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

149.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.

Гамәлдәге такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, тышкы мәгълүмат чаралары вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның белән тулысынча яраштырып урнаштырыла һәм файдаланыла.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларны тиешенчә тәмин итә, тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары урнаштыру урыннарын ремонтлау һәм җыештыруны үз вакытында җитештерә.

Реклама яки мәгълүмати хәбәрләр урнаштырмыйча тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырын зарарлау, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән мәгълүматны ябыштыру рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмат конструкциясе хужасы территорияне төзекләндерү һәм (яки) фасадның тышкы кыяфәтен монтаждан соң (демонтаждан) өч тәүлек дәвамында торгыза.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтацияләнергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә объектлар корылмаларына зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклығын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

149.2. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрләрдә булырга мөмкин:

- стена конструкциясе;
- декоратив панно;
- консол конструкциясе;
- түбә конструкциясе;
- витрина конструкциясе;
- учреждение тактасы;
- режимлы табличка;

- модульле конструкция;
- калкан конструкциясе;
- флаглар композициясе;
- Махсулаштырылган конструкция.

149.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр.

149.3.1. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, әзерләү һәм урнаштыру төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында Россия Федерациясе законнары таләпләре, аларны саклау һәм куллану таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

149.3.2. Тышкы мәгълүмат чаралары типовой һәм индивидуаль башкаруда урнаштырылырга мөмкин.

149.3.3. Тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру рөхсәт ителми:

1) күпфатирлы торак йортлар фасадларында:

- торак биналар чикләрендә, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, торак булмаган бина биләгән урында;

- торак йортның үз чикләреннән иң күбе 1,5 метрдан артмаган һәм мәгълүмат конструкциясен урнаштыручы зат били торган габаритларында урнашкан торак булмаган биналарның чикләреннән тыш, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, торак булмаган бина биләгән урында;

- әлеге кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, тәрәзә һәм ишек уемнарының, шулай ук витраж һәм витриналарның, шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналарның тулысынча яисә өлешчә ябылуы рәвешендә;

- киртәләүче конструкцияләрдә, балконнарда, әгәр дә керү төркеменең проект тәкъдиме белән каралмаган булса;

- бер керү юлы булганда, бер конструкциядән артыграк;

2) торак булмаган билгеләнештәге биналар фасадларында:

- биш каттан артык биеклектәге биналарда вертикаль консоль конструкцияләр;

- әлеге кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, икенче кат тәрәзәләренең аскы дәрәжәсеннән югарырак;

3) керү төркемнәренең фризаларында, козырекларында:

- бер керү юлы булганда, бер конструкциядән артыграк;

- бер керү урыны булган керү төркеме фризында урнаштырыла торган яктылык тартмалары, фон конструкцияләре рәвешендә;

- фон конструкцияләрен, ут тартмаларын, динамик конструкцияләрне, витрина һәм консоль конструкцияләрне, декоратив панноларны исәпкә алмаганда;

- жемелдәвек яктылыктан файдаланып;

- архитектур фон белән ярашмый торган капма-каршы һәм төсләргә бай контраста;

4) мондый объект проектында каралмаган административ-офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, гомуми мәйданы 400 кв.м булган спорт объектларында;

5) индивидуаль яисә күпфатирлы торак йортлар территориясендә аерым торучы конструкцияләр рәвешендә;

6) витриналар, тәрәзәләр, арка, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгати бизәлеш, биналарда суперграфика, әлеге кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш;

7) фасадның архитектура үзенчәлекләрен исәпкә алмыйча. Биналар фасадларында тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру вариантлары әлеге кагыйдәләргә кушымта белән билгеләнә;

8) эркерларда, колонналарда, пилястраларда, балконнарда;

9) мемориаль такталардан 2,0 м ераклыкта;

10) адреслы атрибутиканы капый торган (урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткеләре);

11) 2 каттан артык биеклектәге биналарның аулак урыннарында;

12) декоратив паннодан, модульле конструкцияләрдән, шулай ук банк операцияләрен гамәлгә ашыручы оешмалар өчен автозаправка станцияләрендә күләм-киңлек композицияләре рәвешендәге конструкцияләрдән тыш, алмаш мәгълүмат белән;

13) мәгълүматның гомуми мәйданының 10% тан артыгын «Кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәжбүри булмаган мәгълүматка (фирма исеме (исеме), аның урнашкан урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат), ә атап әйткәндә, товарларның һәм хезмәт күрсәтүләренә юнәлешләрен, аренда турындагы мәгълүматны, биналарны сатуны, модульле конструкцияләр, шулай ук калкан һәм витрин конструкцияләр рәвешендәге вывескаларны күрсәтеп;

14) текстлы мәгълүматтан башка сурәتلәр генә булган;

15) фасадның архитектур фоны белән төсләре буенча туры килмәүчеләр;

16) яктыртуның ачык ысулын кулланып;

17) флаглы композицияләрдән тыш, тукума материаллары эзерләүдә, шулай ук 6,0 м озынлыктагы яктылык тартмалары рәвешендәге эзер конструкцияләр кулланып;

18) мәгълүмат конструкциясенә бер төрен кулланып, мәгълүматны кабатлаучы, моңа түбәндәгеләр керми:

- Россия Федерациясә дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәү нигезендә башкарылган мәгълүмат;

- берничә урам киселешендә яисә ике урам арасындагы территориядә урнашкан бинаның һәр фасадында урнаштырылган мәгълүмат;

- автозаправка станцияләре фасадында урнаштырыла торган мәгълүмат;

19) кабартылган конструкцияләр, штендерлар рәвешендә;

20) түбәнең (парапетның, фризның) өске тамгасыннан югарырак төзелгән-кушып төзелгән биналарның (тамбурларны да кертеп);

21) жемелдәп торучы яктылыктан файдаланып;

22) телефон номерлары, сайтлар, электрон почта адреслары күрсәтелгән.

149.3.4. Бинаның фасады үзгәргәндә тышкы мәгълүмат чаралары түбәндәге очракларда күрсәтелергә тиеш:

- фасадның тышкы кыяфәтен үзгәртү белән бәйле бинаның катларын арттыру;

- фасадның тышкы үзгәрешләренә бәйле катның биеклеген арттыру яисә киметү;

- фасадның суперграфикны күздә тоткан төсләр чишелеше үзгәрүе;

- фасадта проем габаритларын арттыру;

- төзелеш мәйданын арттыру, төзелгән-кушып төзелгән объектларны (капиталь, капитал булмаган объектларны) оештыру;

- фасадның архитектур үзенчәлекләрен үзгәртү, шул исәптән архитектура детальләрен урнаштыру, декоратив-сәнгати бизәлеш, керү төркемнәрендәге козырекларны урнаштыру.

149.4. Тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының аерым төрләренә таләпләр.

149.4.1. Дивар конструкциясе - диварларның тышкы өсләгендә, фризлар, козыреклар, фронтоннар биналарында, керү яки тәрәзә (витриналар) өстендәге стационар булмаган сәүдә объектларында, диварлар өсләгеннән 0,2 м ераклыгында, фонсыз конструкция рәвешендә, беркетү элементларыннан торган яктылык тартмасы рәвешендә, текстлы мәгълүмат элементлары, декоратив

элементлар һәм (яисә) билгеләр булган мәгълүмати кыр яки стена өслегенә турыдан-туры төшерелгән сурәتلәр булган мәгълүмат рәвешендә урнаштырыла торган мәгълүмат конструкциясе.

Дивар конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

1) бинаның катлары тәрәзәләре арасында, стационар булмаган сәүдә объекты арасында $2/3$ артык биеклектә;

2) бинаның катлары тәрәзәләре, стационар булмаган сәүдә объекты арасында арка тәрәзәләре $1/2$ артык биеклектә;

3) текстлы мәгълүматның биеклегенә фриз биеклегеннән $2/3$ артык (шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналар);

4) бер катлы биналарда (шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналарда) фризының биеклегенә яисә биеклегенә, керү төркемнәре, ут тартмалары, фризда урнаштырыла торган фонлы конструкцияләр рәвешендәге стационар булмаган сәүдә объектлары;

5) бинаның фронтон биеклегеннән $1/2$ артык биеклегенә, стационар булмаган сәүдә объекты;

6) козырегында 0,5 м биеклектә;

7) фасад озынлыгынан 70%тан артык озынлыкта

8) 0,5 м биеклектәге беренче кат чикләрендә, проемнар һәм биеклек арасында 1,5 м дан артык, почмак участкаларында 50% тан артык стена озынлыгы;

9) конструкциянең әлегә кагыйдәләре белән билгеләнгән озынлыгының 50% тан артыграгы озынлыкта башка телләрдә мәгълүмат кулланганда.;

10) төрле телләрдә язучыларның тиңдәшсез зурлыкларын һәм шрифтларын кулланып;

11) беренче, цоколь яки подвал катларының тышкы диварлары өслегендә урнаштырылганда, жир дәрәжәсеннән 0,6 м га кадәр түбәнрәк;

12) проемнар булган очракта, тоташ пыяла, фриз, фронтон булмаган очракта икенче каттан югарырак, моңа конструкцияне урнаштыру күздә тотыла торган тәрәзә уемының биеклегенә ике биеклектән арткан очраклар керми;

13) икенче каттан югарырак тоташ пыялалауда урнашканда бер конструкция күләмендә;

14) биналарның төп һәм ян фасадларында фонлы конструкцияләр һәм яктылык тартмалары, урамга чыга торган стационар булмаган сәүдә объектлары (бу урамнарның алгы төзелешен формалаштыручы) рәвешендә;

15) әлегә кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, бер-берсе өстендәге фонлы конструкцияләр һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

16) өслегенә бинаның параллель булмаган стенасы, стационар булмаган сәүдә объекты, керү төркеме, козыреклары урнашкан фризда фон конструкцияләре һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

17) бинада фонлы конструкцияләр фоны төсен, фриз төсеннән аерылып торган стационар булмаган сәүдә объектларын кулланып;

18) беренче каттагы яисә беренче каттагы проемнар арасында урнашканда фон конструкцияләре һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

алмаштырылган мәгълүмат белән;

20) бинаның фасадларында стенага турыдан-туры ясалган сурәт белән, алар дивар конструкцияләренә башка төрләрен куллануны күздә тотып;

21) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулынан файдаланып;

22) фронтонда, өске каттагы фризда конструкцияне рөхсәт (киләштерү) нигезендә билгеләнгән, конструкцияне урнаштыру урыны өстендә урнаштырылган түбә конструкциясе булганда, аның гамәлдә булу срогы тәмамланган, моңа бердәм мәгълүмат эчтәлекле түбә конструкциясе белән берләштерелгән түбә конструкциясеннән тыш (бер эшчәнлек турында гомуми мәгълүмат);

23) мэдэни мирас объектларында 0,5 метрдан артык биеклектә;
24) бинаның стенасы яссылыгын, карниз дәрәжәсеннән алып скат түбә очына кадәр 3,0 м дан да ким булмаган биеклектә стационар булмаган сәүдә объекты биеклегеннән югарырак;

25) бер конструкция күләмендә түбә яссылыгын бинаның диварыннан, стационар булмаган сәүдә объектыннан аеручы карниз дәрәжәсеннән югарырак;

26) вертикаль тәртиптә:

- бинада биш каттан түбән урнашканда;
- яктылык тартмалары һәм фон конструкцияләре рәвешендә;

- бинада бердән артык;

- киңлеге 3 метрдан да ким булмаган киңлектә;

- биекlege 3 м дан да кимрәк;

ике һәм аннан да күбрәк багана;

- түбә конструкциясе булганда;

- гомуми исемен чагылдырмый торган бина, корылма;

27) бинаның, корылмаларның, шул исәптән капитал булмаган, гомуми мәйданы 400,0 кв.м. фасады (фриз, фронтон) төгәлләнгәндә бердән артык (бер катлы биналардан гайре, бинаның, корылмаларның гомуми исемен чагылдырмый;

28) цоколь һәм подвал катының тышкы диварлары чикләрендә 0,3 м дан артык биеклектә.

149.5.2. Декоратив панно - гомуми мәйданы 1500 кв. метрдан артык булган сәүдә-офис, мэдэни-күңел ачу, житештерү, склад һәм спорт билгеләнешендәге аерым торучы объектлар фасадында гына урнаштырылган мәгълүмати конструкция.

Өлеге конструкциянең мәгълүмати кыры ныклы яки тукыма нигезендә башкарылырга тиеш, мәгълүмати кыр һәм каркасның тоташу урыннары яшерелергә һәм декоратив бизәлгән кырыларга (шул исәптән багет, сәнгать декоры элементларына) ия булырга тиеш.

Декоратив панноларны урнаштыру рәхсәт ителми:

1) беренче каттан түбәнрәк;

2) үткәрелә торган чаралар турында мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән тарихи территорияләр чикләрендә, аерым торучы мэдэни-күңел ачу, спорт билгеләнешендәге объектлар фасадларында урнаштырыла торган конструкцияләрдән тыш;

3) витриналардан гайре, ишек һәм тәрәзә уемнары арасында;

4) эчке яктылыксыз баннер тукыма кулланып;

5) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

6) тарихи территорияләр чикләрендәге биналар фасадында жир кишәрлеге чикләрендә аерым торучы калкан конструкцияләре яисә мондый конструкцияләр урнаштыру мөмкинлеге булганда.

149.4.3. Консоль конструкция - бинаның фасады яссылыгына туры почмак белән куелган мәгълүмати конструкция, стационар булмаган сәүдә объекты локальләштерелгән, почмак кишәрлекләрдә, кече конструкцияләр рәвешендәге диварның композицион тышкы өслеге буенча.

Консоль конструкцияләрен урнаштыру рәхсәт ителми:

1) биекlege һәм озынлыгы 1,0 м дан артыграк;

3) фасад өстеннән 0,2 м дан артык ераклыкта;

4) бер-берсеннән 10 м ераклыкта;

5) фасад читеннән 0,2 м ераклыкта һәм конструкциянең аскы кырына кадәр жир дәрәжәсеннән 2,5 м дан кимрәк булса;

6) турыдан-туры бинага керү урыннарында;

7) тарихи территорияләр чикләрендә урамга чыга торган (бу урамнарны

төзүнең алгы сызыгын төзи торган) биналарның фасадларында;

8) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы булган тарихи биналарда металлодекор кулланмыйча;

9) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып, банк операцияләрен гамәлгә ашыручы оешмалар өчен консоль конструкцияләрдән тыш.

149.4.4. Түбә конструкциясе - өлеге бинаның гомуми мәйданының 100% ын алып торган оешма тарафыннан яссы түбәнең (парапетның) югары тамгасыннан яисә бинаның скат түбәсенәң, стационар булмаган сәүдә объектының югары ноктасыннан (очы) тулысынча югарырак булган яктылык хәрәфләре һәм символлары (логотиплар, саннар, билгеләр, нәфис элементлар) рәвешендә күләмле мәгълүмати конструкция:

Түбә конструкцияләрен урнаштыру рәхсәт ителми:

1) текстлы мәгълүматның биеклеге:

- бер катлы биналар, стационар булмаган сәүдә объектлары өчен - 0,5 метрдан артык;

- 2,0 м дан артык - 2-5 катлы биналар өчен;

- 2,5 м дан артык - 6-9 катлы биналар өчен;

- 10-15 катлы биналар өчен 3,0 м дан артык;

- 4,0 метрдан артык - 16 һәм аннан да күбрәк катлы биналар өчен;

- биеклек буенча чикләүләрсез - төзелеш мәйданы 15 мең кв. метрдан артык булган эре сәүдә үзәкләре биналары өчен;

2) озынлыгы:

- алар урнаштырылган фасадның туры төгәлләнү озынлыгының 1/2 өлешеннән күбрәге;

- фасадның (парапетның)соңгы өлешенәң биеклеген алыштырып бетергән вакытта 2/3 озынлыкта;

3) күпфатирлы торак йортларда;

4) Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләре нигезендә башкарылган мәгълүматны кабатлый торган конструкцияләрдән тыш, бинада, стационар булмаган сәүдә объектында бердән артык;

5) өлеге бинада гамәле тәмамланмаган рәхсәт нигезендә билгеләнгән рәхсәт булганда, реклама конструкциясе түбә җайланмасы рәвешендә;

6) өлеге бинада рәхсәткә (килештерүгә) ярашлы рәвештә билгеләнгән булса, аның гамәлдә булу срогы вертикаль тәртиптә көйләнгән конструкция, фронтоңда, югары каттагы фризында, түбә конструкциясе белән бердәм мәгълүмати эчтәлек белән берләштерелгән дивар конструкциядән тыш (бер эшчәнлек турында гомуми мәгълүмат);

7) алмаштырылган мәгълүмат белән;

8) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

9) текстлы мәгълүматның биеклеге 1/3 тән артык өстәмә символларның (логотипларның, саннарның, билгеләрнең, сәнгать элементларының) биеклеге.

149.4.5. Витрина конструкциясе - бинада урнашкан фонлы конструкция яки яктылык тартмасы рәвешендәгә мәгълүмат конструкциясе, витринаның эчке ягынан стационар булмаган сәүдә объекты, тәрәзә уемы, ул каркастан, декоратив бизәлешле кранлы мәгълүмат кырыннан, тәрәзә уемы мәйданыннан 1/4 артык булмаган эленгән элементлардан тора (витринаның биеклеге буенча витринаны ябыштыру күләменәң яртысы һәм озынлыгы буенча витрина ябыштыру күләменәң яртысын).

Витрина конструкцияләрен урнаштыру рәхсәт ителми:

1) мәйданы 2,0 кв. м дан кимрәк булган тәрәзә уемында;

2) витринаның пыялалануыннан алып витрина конструкциясенә кадәр

ераклыкта бина ягыннан 0,15 м дан да кимрэк;

4) витрина пыяласы өслегенең бизекләре һәм декоратив пленкалары рәвешендә;

5) яктылык тартмалары витринасына пыяла кую юлы белән;

6) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

7) витрин конструкцияләр арасында 1,5 м дан кимрэк ераклыкта.

149.4.6. Учреждение тактасы, режимлы табличка - кулланучылар игътибарына житкерү өчен билгеләнгән мәгълүмат конструкцияләре, аны күрсәтү «Кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә оешманың фирма исеме (исеме), шәхси эшкуар, аларның урнашкан урыны (адресы) һәм эш режимы турында, стационар булмаган сәүдә объекты яки киртә, керү урыннарыннан уң һәм (яисә) сул яктан йә керү төркемнәргә ябыштырылган урыннардан белешмә (режимлы табличка) турында мәжбүри булган мәгълүмат конструкцияләре.

Учреждение тактасында урнаштырыла торган мәгълүмат кулланучыларга Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә дә житкерелергә тиеш.

Учреждение тактасын, режим тактасын урнаштыру рөхсәт ителми:

1) 0,6 м озынлыгында һәм биекlege 0,8 м дан артык (гамәлгә куелган такта);

2) 0,4 м озынлыгында һәм биекlege 0,6 м дан артык (режимлы табличка);

3) 0,6 м озынлыгында һәм 0,4 м дан артык биеклектә (трафарет мөһере ясау ысулы белән керү төркемнәрен пыялалауда урнаштырыла торган режимлы табличка);

4) оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә бер оешма өчен икедән артык, бер бинада бер шәхси эшкуар, стационар булмаган сәүдә объекты, киртә;

5) конструкция эзерләнгән материал буенча тиндәшсез зурлыгы буенча аерылып торучылар;

6) трафарет мөһере ясау ысулы белән башкарылган керү төркемнәрен (ишекларне) пыялалауда бердән артык;

7) коймадагы вывескалардан тыш, яктырткычлар кулланып;

8) фонсыз конструкцияләр рәвешендә;

9) керү юлының бер ягыннан икедән артык;

10) чикләү секциясеннән читтә;

11) төзелеш, үтә күренмәле коймаларда, баскычлар, балконнар, лоджияләрдә;

12) жәмәгать туклануы стационар предприятиеләре каршындагы сезонлы кафеларның киртәләү конструкцияләрендә;

14) киртә тигезлегеннән югарырак;

15) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып.

149.4.7. Модуль конструкция - оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә берничә оешма, индивидуаль эшкуарлар урнашкан очракта, бинада яки ул урнашкан жир кишәрлегендә урнашкан бинага яисә шундый бина урнашкан жир кишәрлегендә урнашкан модульләр рәвешендә берничә оешма урнашкан очракта яисә аңа парковка урыннары оештыру яки оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге белән чиктәш жирдә урнашкан модульләр рәвешендә урнаштырылган элмә такталарның бер төре.

Модуль конструкция түбәндәгеләр рәвешендә урнаштырылырга мөмкин:

- декоратив панно;

консоль конструкциясе;

- вывескалар, режим табличкасы, керү төркемнәрен пыялалауда башкарылган тактадан тыш;

- зур форматтагы күләм-киңлек композициясе.

Модульле конструкцияләргә әлеге пунктта каралган үзенчәлекләргә үтәгәндә мәгълүмат конструкциясенә тиешле төре өчен билгеләнгән таләпләр кагыла.

Модульле конструкцияләр урнаштыру рәхсәт ителми:

- 1) биеклегә 6,0 м дан артык һәм 2,0 м дан да кимрәк (консоль конструкция);
- 2) тарихи территорияләр чикләрендә урамга чыга торган (бу урамнарны төзүнең алгы сызыгын төзи торган) биналар фасадларында (консоль конструкция);
- 3) биш каттан артыграк биеклектәге биналарда (консоль конструкция);
- 4) күпфатирлы торак йортлар фасадларында, төзелгән-янкормалы биналардан (консоль конструкция) тыш;
- 5) мәдәни мирас объектларында, төзелеш датасы 1959 елга кадәр булган тарихи биналарда (консоль конструкция);
- 6) бер блокта һәм бер бинада модуль элементларының мәгълүматын һәм яктырту ысулларын әзерләүнең төрле материалларын кулланып;
- 7) бер конструкциядә кимендә өч модульле элемент саны;
- 8) декоратив панно рәвешендәге модульле конструкция булганда консоль;
- 9) кронштейн рәвешендә модульле конструкция булса, декоратив панно рәвешендә;
- 10) бер корылма рәвешендәге бер бинада икедән артык блок;
- 11) биеклегә һәм озынлыгы 1,5 м дан артык (учреждение тактасы, режимлы табличка);
- 12) башкарыла торган стена озынлыгының 2/3 өлешеннән артыгы (учреждение тактасы, режимлы табличка);
- 13) керү юлының бер ягыннан күбрәк (учреждение тактасы, режимлы табличка).

149.4.8. конструкция - 6,0 кв.м. мәйданда эчке яки тышкы яктыртылган аерым мәгълүмати конструкция, биеклегә 4,0 м дан артмаган, ул фундаменттан, каркастан, декоратив элементлардан, мәгълүматтан тора.

Щитлы конструкцияләргә урнаштыру рәхсәт ителми:

- 1) оешманың, индивидуаль эшкүарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән җир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган җир кишәрлеге чикләрендә;
- 2) фундаментны декоратив бизәлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлегә булмаган очракларда;
- 3) бер җир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер җир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;
- 4) мондый объект проектында каралмаган җир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;
- 5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгыльләнүче җир кишәрлеге чикләрендә;
- 6) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;
- 7) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юллар, юл йөрү юлларында, машина кую һәм машина кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;
- 8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;
- 9) агач күзәләрәннән 5,0 м ераклыкта фундаментка ия;
- 10) профнастил, тукума материаллар әзерләгәндә файдаланып;
- 11) мәгълүмат конструкциясен декоратив-сәнгать бизәлешеннән башка;
- 12) гомуми файдаланудагы территориянең чикләрен билгеләүче кызыл сызыклы җир кишәрлеге чигеннән 6,0 м ераклыкта;

13) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып.

149.4.9. Флаг композициясе - нигездән, бер яки берничә флагштоктан һәм йомшак туымадан (мәгълүматтан) торган аерым торучы мәгълүмати конструкция.

Флаг композицияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән җир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган җир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизәлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

3) бер җир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер җир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) мондый объект проектында каралмаган җир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгыйльләнүче җир кишәрлеге чикләрендә;

6) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

7) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юллар, юл йөрү юлларында, машина кую һәм машина кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

9) агач көүсәләреннән 5,0 м ераклыкта фундаментка ия;

10) киңлеге буенча флагштоклар арасыннан зуррак булган мәгълүмати кыр габаритлары белән.

149.4.10. Махсулаштырылган конструкция - халыкны яклау һәм куркынычсызлыкны тәмин итү өлкәсендә социаль әһәмияткә ия мәгълүмат турында халыкка хәбәр итү өчен билгеләнгән аерым мәгълүмати конструкция, шулай ук фундаменттан, каркастан, нейтраль чәчәкләр материалы белән уратып алынган спорт-массакуләм чаралар турында мәгълүмат кыры, электрон экран рәвешендәге мәгълүмат кыры, ул эре сәүдә һәм спорт-, мәдәни-күңел ачу комплексларының җир кишәрлекләре майданы 3 гектардан артык булган җир участкаларында урнашкан видеосурәтләрне күрсәтергә мөмкинлек бирә.

Махсулаштырылган конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән җир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган җир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизәлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

3) бер җир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер җир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) мондый объект проектында каралмаган җир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгыйльләнүче җир кишәрлеге чикләрендә;

6) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

7) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юллар, юл йөрү юлларында, машина кую һәм машина кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

- 9) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта фундаментка ия;
10) профнастил, тукыма материаллар әзерләгәндә файдаланып.

VI. Коммуникацияләренә төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен уздыруга төп таләпләр

150. Юл өслекләрен ябу яисә ачу белән бәйлә эшләр (жир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яисә ремонтлау, свай һәм шпунт тутыру, электр тапшыру линияләренәң терәкләрен, элементә, яктырту терәкләрен урнаштыру (алмаштыру), яктырту планын төзү, грунт планировкасы, инженер эзләүләрендә эшләү һәм башка эшләр) Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Башкарма комитетының вәкаләтле органы тарафыннан бирелгән язма рәхсәт (жир эшләрен житештерүгә ордер) булганда гына башкарыла.

151. Авыл жирлегә территориясен төзекләндерүгә бәйлә якташ, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм уздыру, жир эшләрен житештерүгә ордер алу Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы башкарма комитетының хокукый актларының билгеләнгән таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

152. Яшел утыртмаларны сүтү яисә күчәрәп утырту кирәк булганда, Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Башкарма комитетының күрсәтмәсен билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерергә һәм яшел утыртмаларны сүтәргә яисә күчәрәп утыртырга кирәк.

153. Авыл жирлегә юллары буйлап хәрәкәтне вакытлыча чикләү яисә туктату Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Башкарма комитетының вәкаләтле органы тарафыннан бирелгән рәхсәт нигезендә заказчылар һәм эшләр житештерүчеләр турында барлык кирәкле мәгълүматны, эшләр срокларын, сәяхәтнең мөмкин булган маршрутларын урнаштыру шарты белән гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның рәвешә һәм эчтәлегә рәхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

154. Вакыты узган ордерлар буенча коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләре ирекле дип таныла.

VII. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

155. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәтә күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкән яшьтәгә затлар һәм инвалидлар өчен торак пунктлар тирәлегеннән файдалану мөмкинлеген, әлегә объектларны өлкәннәрнең һәм инвалидларның күчәп йөрүенә ярдәм итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тоту тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәгә затларны һәм инвалидларны хәрәкәткә китерүчә техник чаралар һәм җайланмалар проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект документациясә нигезендә яңа төзелештә заказчы тарафыннан гамәлгә ашырылырга тәкъдим ителә.

VIII. Биналар (алардагы биналар) милекчеләренәң һәм янәшәдәгә территорияләренә төзекләндерүдә корылмаларның катнашу тәртибе

156. Авыл жирлегә территорияләренәң тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау чараларын гамәлгә ашыру

максатларында авыл жирлеге территориясен жыештыру һәм санитар карап тоту өчен аларны хужалык итүче субъектларга һәм физик затларга янәшәдәге территорияләр буларак беркетәләр.

157. Территорияләрне (жир кишәрлекләрен) жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту эшләрен житештерү бурычлары, аларның оештыру-хокукий рәвешләренә бәйсез рәвештә, законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса, түбәндәге тәртиптә физик һәм юридик затларга йөкләнә:

157.1. идарәче оешмалар - күпфатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук 5 м радиустагы төп фасад ягыннан йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

157.2. Социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, шулай ук учреждение территориясе алдындагы жир кишәрлеге, 10 м радиуста төп фасад ягыннан йә урамның йөрү өлешенә кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) башка яктан - 10 м радиуста;

157.3. Күпфатирлы торак йортларда төзелгән торак булмаган биналарны эксплуатацияләүче затлар якин-тирәдәге территорияне озынлыкка - биналарның бөтен озынлыгы буена, киңлегенә - 10 м ераклыгында яисә юл өлеше бордюрына кадәр (юл буйлап урнашкан очракта) идарәче оешма белән шартнамә булмаган очракта, жыештыра;

157.4. Сәнәгать предприятиеләре һәм барлык милек рәвешләрендәге оешмалар - аларга килү юллары, тротуарлар, аларга якин коймалар, санитар-яклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитария кагыйдәләре һәм нормалары таләпләре нигезендә билгеләнә;

157.5. йорт салучы - 50 м радиуста төзелеш мәйданчыклары янындагы территорияләр һәм гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста аларга килү юллары;

157.6. Торак йортлар хужалары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки, жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлеге фактта урнашкан жир кишәрлеге чиге буйлап) һәм территорияләр, 5 м ераклыктагы яисә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

157.7. Стационар булмаган объектлар хужалары (киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар - жир участогы объектны урнаштыру өчен бирелгән территория һәм аның янәшәсендәге территория урынның тышкы чигеннән алып урамның машина юлына кадәр 10 метр ераклыкта (юл буйлап объект урнашкан очракта);

157.8. Базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануын оештыру (рестораннар, кафелар, кибетләр) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр һәм аның янәшәсендәге территорияләр кишәрлек чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

157.9. Биналарның, корылмаларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре - бина, корылма периметры, бирелгән жир участогы чикләре һәм аның янәшәсендәге территория участок чикләреннән 10 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

157.10. Автомобиль юлының һәм башка жир кишәрлекләренә бүленгән полосасы чикләрендә урнашкан ягулык салу станцияләре - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм аның янәшәсендәге территория кишәрлек чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машина юлларына кадәр;

157.11. гараж кооперативлары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә

территориялар, участок чиклэрэннән 50 м радиустагы якин территория һәм урамның юл өлешенә һәм аларга килү юлларына кадәр;

157.12. Гражданнарның бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача коммерциягә карамаган берләшмәләре - бирелгән җир кишәрлеге территориясә һәм җир кишәрлеге чиклэрэннән алып 10 м радиуста якин территория (юл буйлап объект урнашкан очракта);

157.13 җирлөү урыны - бирелгән җир кишәрлеге чиклэрэндә һәм участок чиклэрэннән 10 м радиуста якин территория;

157.14. Гомуми файдаланудагы территориялар - бурычлар вәкаләтле органнарга йөкләнә;

157.15. Җир кишәрлеклэрэнәң хокук ияләре - бирелгән җир кишәрлеге чиклэрэндә (яки, җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, җир кишәрлегенәң фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм җир кишәрлегенәң тышкы чигеннән алып йә урамның машина юлына кадәр 5 м ераклыктагы территориялар (юл буйлап объект урнашкан очракта);

157.16. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау тукталышлары хужалары - бирелгән җир кишәрлеге чиклэрэндә территория һәм җир кишәрлегенәң тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) янәшәдәге территория.

IX. Муниципаль берәмлек территориясеннән каты, сыек коммуналь калдыкларны һәм чүп-чарны җыю һәм чыгаруны оештыру тәртибе

158.Муниципаль берәмлек территориясеннән коммуналь калдыклар һәм чүп-чар җыюны һәм алып чыгуны оештыру тәртибе (алга таба - Тәртип) муниципаль берәмлек территориясеннән коммуналь калдыклар һәм чүп-чар җыюны һәм алып китүне оештыру өлкәсендә бердәм таләпләр билгели

159.Өлеге тәртип таралмый:

159.1.Сәнәгать, төзелеш, радиоактив, медицина, биологик, агулы калдыклар, шулай ук юридик затлар һәм шәхси эшмәкәрләр тарафыннан турыдан-туры предприятиенәң үзәндә кулланыла торган җитештерү калдыклары, чимал, материаллар, ярымфабрикатлар калдыкларынна.

159.2. Махсус норматив-хокукый актлар белән регламентлана торган коммуналь калдыкларны һәм чүп-чарны утильләштерүгә һәм эшкәртүгә.

160. Өлеге Тәртипнең максаты - халык сәламәтлегенә һәм кеше яшәү тирәлегенә коммуналь калдыкларның һәм чүп-чарның тискәре йогынтысын киметү, шулай ук муниципаль берәмлек территориясендә чисталыкны һәм тәртипне тәэмин итү.

161. Муниципаль берәмлек территориясендә каты калдыкларны җыю һәм чыгару ысуллары:

161.1. Авыл җирлеге территориясендә каты көнкүреш калдыкларын җыю индивидуаль торак йортларда яшәүчеләрдән һәм күпфатирлы торак йортларда яшәүчеләрдән 3 катка кадәр каты көнкүреш калдыкларын контейнер белән җыю гамәлгә ашырыла.

161.2. Каты көнкүреш калдыкларын, шулай ук эре габаритлы калдыкларны чыгару мондый калдыклар милекчеләре белән региональ оператор белән килешү төзү юлы белән гамәлгә ашырыла.

162. Каты көнкүреш калдыкларын контейнерсыз җыю.

162.1. Каты көнкүреш калдыкларын контейнерларсыз җыю урыннары авыл җирлеге администрациясә тарафыннан билгеләнә.

162.2 Каты көнкүреш калдыкларын җыю килешү нигезендә каты көнкүреш калдыкларын җыюны һәм чыгаруны гамәлгә ашыручы региональ

оператор тарасында бер тапкыр кулланыла торган (чүп капчыклары һәм чүп-чар пакетлары) пакетларда гамәлгә ашырыла.

162.3. Аларны чүп-чар ташу вакытында төшкән калдыклардан территорияне жыештыру каты көнкүреш калдыкларын жыюны һәм чыгаруны гамәлгә ашыручы оешма башкарырга тиеш.

163. Эре габаритлы калдыкларны жыю һәм чыгару

163.1 Калдыкларны контейнер булмаган ысул белән жыю, эре габаритлы калдыкларны алып китү мондый калдыкларны милекчеләр мөстәкыйль рәвештә, ә махсуслаштырылган оешма белән төзелгән килешү булганда - махсуслаштырылган оешмага бирелгән тиешле заявка нигезендә башкарыла.

163.2. Эре габаритлы калдыкларны һәм төзелеш чүп-чарын контейнерларга ташлау, шулай ук аларны саклау тыела.

164. Сыек көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү

164.1. Йорт хужалары, баланс тотучылар тарафыннан канализациясе булмаган территорияләрдә сыек көнкүреш калдыклары жыю өчен ишегалды юынтык су түгү урыны ясала, алар су үткәрми торган, чүп-чар һәм каты фракцияләргә аеру өчен рәшәткәле, капкачлы булырга тиеш.

164.2. ишегалды юынтык су түгү урыны санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры китереп урнаштырылырга тиеш.

164.3. Сыек көнкүреш калдыкларын чыгару махсуслаштырылган оешма белән шартнамә нигезендә башкарыла.

Сыек (көнкүреш) калдыклар махсуслаштырылган оешма тарафыннан махсус бүлеп бирелгән урыннарда чыгарылырга тиеш. Мондый чыгарылышны расланган үрнәктәге документ раслый.

164.4. Авыл жирлеге территориясендә түбәндәгеләр тыела:

1) сыек көнкүреш калдыкларын турыдан-туры басуларга һәм яшелчә бакчаларына чыгарырга;

2) каты көнкүреш калдыкларын жыю контейнерларына, ишегаллары территориясенә, дренаж һәм яңгыр канализациясенә, юлларга һәм тротуарларга сыек көнкүреш калдыкларын түгәргә.

165. Житештерү һәм куллану калдыклары

165.1. Юридик затларда һәм индивидуаль эшкуарларда житештерү һәм куллану нәтижәсендә барлыкка килгән керемнәр «Житештерү һәм куллану калдыклары турында» 1998 елның 24 июнендәге 89-ФЗ номерлы Федераль законның таләпләре нигезендә жыелырга, тупланырга, тупланырга, алардан файдаланырга, зарарсызландырырга, күчереп йөртәргә, урнаштырылырга тиеш.

165.2. Юридик затларда һәм индивидуаль эшкуарларда барлыкка килгән житештерү һәм куллану калдыкларын күпфатирлы йортлар контейнерларына, шулай ук индивидуаль торак йортлар белән төзелгән шәһәр территорияләрендә урнашкан контейнерларга урнаштыру рәхсәт ителми.

Х. Кагыйдәләр таләпләренең үтәлешен тикшереп тору

166. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән авыл жирлеге территориясен төзекләндерү таләпләренең үтәлешен тәэмин итәләр.

167. Әлеге Кагыйдәләргә бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (Административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе кодексы нигезендә аларны үтәмәгән өчен

административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе кодексы нигезендә жаваплылык билгелэнгән Россия Федерациясенең федераль законнарында һәм башка норматив хокукий актларында каралган нормалар һәм кагыйдэләр нигезләмэләреннән тыш) жаваплылыкка тартыла.

168. Төзекләндерү өлкәсендә законнар һәм муниципаль хокукий актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен жаваплылыкка жөлеп итү күрсәтелгән таләпләрне үтөүдән һәм кертелгән хокук бозуларны бетерүдән затны азат итми.

Авыл жирлеге башлыгы

И.Н.Мусин

Күжәкә авыл җирлеге буенча 2022 елга планлаштырылган
гомуми чаралар планы

№	Башкарыласы эшләр	Үтәү вакыты
1.	Авил җирлегенең эшчәнлеген план нигезендә Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы Законнарына нигезләнеп тәзу һәм эш оештыру	Ел дәвамьнда
2.	Авил җирлегендә утырышлар планы һәм тематикасын булдыру, үткәру, карарларны гражданнарға житкерү	Ел дәвамьнда
3.	Авил җирлегенең бюджеты үтәлешен, җирлектә салымнар җыйналышын контрольдә тоту	Һәр квартал саен
4	“Күжәкә авыл җирлеге Советының 2022 ел һәм планлы чор 2023, 2024 нче еллар бюджетына” үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту	Һәр квартал саен
5	Күжәкә авыл җирлеге Советының карарларын кабул иту һәм аерым карарларына үзгәрешләр керту яки Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы Законнарына үзгәрешләр керү сәбәпле карарларны гамәлдән чыккан дип тану	Һәр квартал саен
6	Җирлектә гражданнарның шәһси хужалыкларында житештерелгән продукцияләрен сату өчен шартлар тудыру	Һәр квартал саен
7	Актаныш муниципаль район Советы, Башкарма комитеты уткәрә торган атналык эшне планлаштыру кинәшмәләрендә катнашу	Ел дәвамьнда һәр атнаның шимбә көне
8	2022 нче елга үзарасалым куләмен билгеләү һәм җирле референдум үткәру.	4 квартал
9	Гражданнардан кергән хатлар һәм мөрәҗәгатьләрне өйрөнү, канәгатьләндерү, хәл итү юнәлешендә эш алып бару	Ел дәвамьнда
10	Авил җирлеге Советы утырышларында бюджет формалаштыру, раслау	Ноябрь-декабрь